

HET VN VERDRAG INZAKE DE RECHTEN VAN PERSONEN MET EEN BEPERKING

POSITION PAPER

HET VN VERDRAG

Een Nederlandse vertaling van de preambule en de artikelen uit het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een beperking

DE DAG VAN JULES

Een vertaling van het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een beperking voor de dagelijkse praktijk van alledag voor de burger met een beperking.

Brigitte van Lierop, Enid Reichrath en Selle van der Woude

HOE LOKALER, HOE INCLUSIEVER

Een beschrijving van voor Nederland relevante artikelen uit het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een beperking en de betekenis ervan voor regelgeving op lokaal niveau.

Wil Verlaan en Neeltje Huvenaars

Opdrachtgever: Coalitie voor Inclusie, in opdracht van het Ministerie van VWS
April 2013

VOORWOORD

In december 2006 heeft de VN het verdrag inzake de rechten van personen met een beperking opgesteld. Daarna hebben 155 landen het ondertekend, waaronder Nederland. Na ondertekening moet het verdrag nog geratificeerd worden, waarna implementatie in wet- en regelgeving kan aanvangen. Nederland heeft het verdrag nog niet geratificeerd, maar gaat dat op korte termijn doen.

In dit position paper beschrijven we als eerste de preambule en de artikelen uit het VN Verdrag. Het betreft de officiële Nederlandse vertaling van het Verdrag. Zie hiervoor Deel I.

Om een beeld te schetsen van de praktische werkelijkheid van alledag hebben we 'de dag van Jules' geschreven. Zie hiervoor Deel II.

En tenslotte hebben we de betekenis van het VN Verdrag voor regelgeving op lokaal niveau beschreven, op gemeentelijk niveau en op provinciaal niveau. Zie hiervoor Deel III.

Alle delen zijn los van elkaar te lezen. Mocht u de officiële wetteksten willen overslaan en meteen inzicht willen krijgen in de praktische vertaling voor het leven Jules, dan is dat geen probleem. Hetzelfde geldt als u alleen geïnteresseerd bent in de betekenis van het verdrag voor de regelgeving op lokaal niveau.

DEEL I

HET VN VERDRAG

Een Nederlandse vertaling van de preambule en de artikelen uit het VN
Verdrag inzake de rechten van personen met een beperking

Preambule

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag,

- a. Indachtig de beginselen vastgelegd in het Handvest van de Verenigde Naties, waarin de inherente waardigheid en waarde en de gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensheid worden erkend als de grondvesten van vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld,
- b. Erkennend dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de internationale mensenrechtenverdragen hebben verklaard en zijn overeengekomen dat eenieder aanspraak heeft op alle daarin genoemde rechten en vrijheden, zonder enig onderscheid van welke aard dan ook,
- c. Opnieuw het universele en ondeelbare karakter bevestigend van, alsmede de onderlinge afhankelijkheid en de nauwe samenhang tussen alle mensenrechten en fundamentele vrijheden, en de noodzaak dat personen met een handicap gegarandeerd wordt dat zij deze ten volle en zonder discriminatie kunnen uitoefenen,
- d. In herinnering roepend het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten, het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten, het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie, het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing, het Verdrag inzake de rechten van het kind en het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden,
- e. Erkennend dat het begrip handicap aan verandering onderhevig is en voortvloeit uit de wisselwerking tussen personen met functiebeperkingen en sociale en fysieke drempels die hen belet ten volle, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving,
- f. Het belang erkennend van de beginselen en beleidsrichtlijnen, vervat in het Wereldactieplan met betrekking tot personen met een handicap en in de Standaardregels voor het bevorderen van gelijke kansen voor personen met een handicap bij het beïnvloeden van de bevordering, formulering en beoordeling van het beleid, de plannen, programma's en maatregelen op nationaal, regionaal en internationaal niveau teneinde gelijke kansen voor personen met een handicap verder te bevorderen,
- g. Het belang benadrukkend van de integratie van aan handicap gerelateerde vraagstukken in het beleid als integraal onderdeel van de relevante strategieën voor duurzame ontwikkeling,
- h. Tevens erkennend dat discriminatie van iedere persoon op grond van handicap een schending vormt van de inherente waardigheid en waarde van de mens,
- i. Zich voorts rekenschap gevend van de diversiteit van personen met een handicap,
- j. De noodzaak erkennend de mensenrechten van alle personen met een handicap, met inbegrip van hen die intensievere ondersteuning behoeven, te bevorderen en beschermen,
- k. Bezorgd over het feit dat personen met een handicap ondanks deze uiteenlopende instrumenten en initiatieven overal ter wereld nog steeds geconfronteerd worden met obstakels die hun participatie in de samenleving als gelijkwaardige leden belemmeren, alsmede met schendingen van hun mensenrechten,
- l. Het belang onderkennend van internationale samenwerking ter verbetering van de levensomstandigheden van personen met een handicap in alle landen, in het bijzonder in ontwikkelingslanden,
- m. De gewaardeerde bestaande en potentiële bijdragen erkennend van personen met een handicap aan het algemeen welzijn en de diversiteit van hun gemeenschappen, en onderkennend dat bevordering van het volledige genot van de mensenrechten en fundamentele vrijheden en de volwaardige participatie door personen met een handicap ertoe zal leiden dat zij sterker gaan beseffen dat zij erbij horen en zal resulteren in wezenlijke vorderingen in de humane, sociale en economische ontwikkeling van de maatschappij en de uitbanning van armoede,
- n. Het belang voor personen met een handicap erkennend van individuele autonomie en onafhankelijkheid, met inbegrip van de vrijheid hun eigen keuzes te maken,
- o. Overwegend dat personen met een handicap in de gelegenheid moeten worden gesteld actief betrokken te zijn bij de besluitvormingsprocessen over beleid en programma's, met inbegrip van degenen die hen direct betreffen,
- p. Bezorgd over de moeilijke situaties waarmee personen met een handicap worden geconfronteerd die het slachtoffer zijn van meervoudige en/of zeer ernstige vormen van discriminatie op grond van hun ras, huidskleur, sekse, taal, religie, politieke of andere mening, nationale, etnische of sociale herkomst, vermogen, geboorte, leeftijd of andere status,
- q. Erkennend dat het risico het slachtoffer te worden van geweld, verwonding of misbruik, verwaarlozing, nalatige behandeling, mishandeling of uitbuiting voor vrouwen en meisjes met een handicap, zowel binnens- als buitenshuis, vaak groter is,
- r. Erkennend dat kinderen met een handicap op voet van gelijkheid met andere kinderen alle mensenrechten en fundamentele vrijheden ten volle moeten kunnen genieten, daarbij in herinnering roepend de toezeggingen die de

Staten die Partij zijn bij het Verdrag inzake de rechten van het kind in dat verband hebben gedaan,

- s. De noodzaak benadrukkend dat bij alle pogingen om het volledige genot van de mensenrechten en fundamentele vrijheden door personen met een handicap te bevorderen rekening dient te worden gehouden met het genderperspectief,
- t. Met nadruk wijzend op het feit dat de meerderheid van personen met een handicap in armoedige omstandigheden leeft en in dit verband erkennend dat het zeer noodzakelijk is dat de negatieve gevolgen van armoede voor personen met een handicap worden aangepakt,
- u. Indachtig het feit dat vreedzame en veilige omstandigheden op basis van eerbiediging van alle doelstellingen en beginselen vervat in het Handvest van de Verenigde Naties en naleving van de van toepassing zijnde mensenrechteninstrumenten onontbeerlijk zijn voor de volledige bescherming van personen met een handicap, in het bijzonder tijdens gewapende conflicten en buitenlandse bezetting,
- v. De noodzaak erkennend van een toegankelijke fysieke, sociale, economische en culturele omgeving, de toegang tot gezondheidszorg, onderwijs en tot informatie en communicatie, teneinde personen met een handicap in staat te stellen alle mensenrechten en fundamentele vrijheden ten volle te genieten,
- w. Beseffend dat mensen, die verantwoordelijkheid dragen tegenover hun medemensen en de gemeenschap waartoe zij behoren, verplicht zijn te streven naar de bevordering en eerbiediging van de rechten die erkend worden in het Internationaal Statuut van de Rechten van Mens,
- x. Ervan overtuigd dat het gezin de natuurlijke hoeksteen van de samenleving vormt en recht heeft op bescherming door de samenleving en de Staat en dat personen met een handicap en hun gezinsleden de nodige bescherming en ondersteuning dienen te ontvangen, teneinde hun gezinnen in staat te stellen bij te dragen aan het volledige genot van de rechten van personen met een handicap en wel op voet van gelijkheid met anderen,
- y. Ervan overtuigd dat een allesomvattend en integraal internationaal verdrag om de rechten en waardigheid van personen met een handicap te bevorderen en te beschermen, een wezenlijke bijdrage zal vormen aan het aanpakken van de grote sociale achterstand van personen met een handicap en hun participatie in het burgerlijke, politieke, economische, sociale en culturele leven met gelijke kansen, in zowel ontwikkelde landen, als ontwikkelingslanden zal bevorderen,

Zijn het volgende overeengekomen:

Artikel 1 □ Doelstelling □

Doel van dit Verdrag is het volledige genot door alle personen met een handicap van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid te bevorderen, beschermen en waarborgen, en ook de eerbiediging van hun inherente waardigheid te bevorderen. Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving.

Artikel 2 □ Begripsomschrijvingen □

Voor de toepassing van dit Verdrag: □ "communicatie" omvat talen, weergave van tekst, braille, tactiele communicatie, grootletterdruk, toegankelijke multimedia, alsmede geschreven teksten, audioteksten, eenvoudige taal, gesproken tekst, ondersteunende communicatie en alternatieve methoden, middelen en vormen voor communicatie, waaronder toegankelijke informatie- en communicatietechnologieën; □ „taal” omvat gesproken taal, gebarentaal alsmede andere vormen van niet-gesproken taal; „discriminatie op grond van handicap”: elk onderscheid en elke uitsluiting of beperking op grond van een handicap dat of die ten doel of tot gevolg heeft dat de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid met anderen van de mensenrechten en fundamentele vrijheden in het politieke, economische, sociale, culturele of burgerlijke leven, of op andere gebieden aangetast of onmogelijk gemaakt wordt.

Het omvat alle vormen van discriminatie, met inbegrip van de weigering □ van redelijke aanpassingen; □ „redelijke aanpassingen”: noodzakelijke en passende wijzigingen, en aanpassingen die geen disproportionele of onevenredige, of onnodige last opleggen, indien zij in een specifiek geval nodig zijn om te waarborgen dat personen met een handicap alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid met anderen kunnen genieten of uitoefenen; „universeel ontwerp”: ontwerpen van producten, omgevingen, programma's en diensten die door iedereen in de ruimst mogelijke zin gebruikt kunnen worden zonder dat aanpassing of een speciaal ontwerp nodig is. "Universeel ontwerp" omvat tevens ondersteunende middelen voor specifieke groepen personen met een handicap, indien die nodig zijn.

Artikel 3 □ Algemene beginselen □

De grondbeginselen van dit Verdrag zijn:

- a. Respect voor de inherente waardigheid, persoonlijke autonomie, met inbegrip van de vrijheid □ zelf keuzes te maken en de onafhankelijkheid van personen;
- b. Non-discriminatie;
- c. Volledige en daadwerkelijke participatie in, en opname in de samenleving;
- d. Respect voor verschillen en aanvaarding dat personen met een handicap deel uitmaken van □ de mensheid en menselijke diversiteit;
- e. Gelijke kansen;
- f. Toegankelijkheid;
- g. Gelijkheid van man en vrouw;
- h. Respect voor de zich ontwikkelende capaciteiten van kinderen met een handicap en □ eerbiediging van het recht van kinderen met een handicap op het behoud van hun eigen identiteit.

Artikel 4 □ Algemene verplichtingen □

1. De Staten die Partij zijn verplichten zich te waarborgen en bevorderen dat alle personen met een handicap zonder enige vorm van discriminatie op grond van hun handicap ten volle alle mensenrechten en fundamentele vrijheden kunnen uitoefenen. Hiertoe verplichten de Staten die Partij zijn zich:
 - a. tot het aannemen van alle relevante wetgevende, bestuurlijke en andere maatregelen voor □de implementatie van de rechten die in dit Verdrag erkend worden;
 - b. tot het nemen van alle relevante maatregelen, met inbegrip van wetgeving, teneinde □bestaande wetten, voorschriften, gebruiken en praktijken aan te passen, of af te schaffen □die discriminatie vormen van personen met een handicap;
 - c. bij al hun beleid en programma's rekenschap te geven van de bescherming en bevordering □van de mensenrechten van personen met een handicap;
 - d. te onthouden van elke handeling of praktijk die onverenigbaar is met dit Verdrag en te □waarborgen dat de overheidsautoriteiten en -instellingen handelen in overeenstemming □met dit Verdrag;
 - e. tot het nemen van alle passende maatregelen om discriminatie op grond van een handicap □door personen, organisaties of particuliere ondernemingen uit te bannen;
 - f. tot het uitvoeren of bevorderen van onderzoek naar en ontwikkeling van universeel □ontworpen goederen, diensten, uitrusting en faciliteiten zoals omschreven in artikel 2 van dit Verdrag, die zo min mogelijk behoeven te worden aangepast en tegen de laagste kosten, om te beantwoorden aan de specifieke behoeften van personen met een handicap, het bevorderen van de beschikbaarheid en het gebruik ervan, en het bevorderen van universele ontwerpen bij de ontwikkeling van normen en richtlijnen;
 - g. tot het uitvoeren of bevorderen van onderzoek naar en ontwikkeling van, en het bevorderen van de beschikbaarheid en het gebruik van nieuwe technologieën, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën, mobiliteitshulpmiddelen, instrumenten en ondersteunende technologieën, die geschikt zijn voor personen met een handicap, waarbij de prioriteit uitgaat naar betaalbare technologieën; h. tot het verschaffen van toegankelijke informatie aan personen met een handicap over mobiliteitshulpmiddelen, instrumenten en ondersteunende technologieën, met inbegrip van nieuwe technologieën, alsmede andere vormen van hulp, ondersteunende diensten en faciliteiten;
 - i. de training te bevorderen van vakspecialisten en personeel die werken met personen met een handicap, op het gebied van de rechten die in dit Verdrag worden erkend, teneinde de door deze rechten gewaarborgde hulp en diensten beter te kunnen verlenen.
2. Wat betreft economische, sociale en culturele rechten, verplicht elke Staat die Partij is zich maatregelen te nemen met volledige gebruikmaking van de hem ter beschikking staande hulpbronnen en, waar nodig, in het kader van internationale samenwerking, teneinde steeds nader tot een algehele verwezenlijking van de in dit Verdrag erkende rechten te komen, onverminderd de in dit Verdrag vervatte verplichtingen die volgens het internationale recht onverwijld van toepassing zijn.
3. Bij de ontwikkeling en implementatie van wetgeving en beleid tot uitvoering van dit Verdrag en bij andere besluitvormingsprocessen betreffende aangelegenheden die betrekking hebben op personen met een handicap, plegen de Staten die Partij zijn nauw overleg met personen met een handicap, met inbegrip van kinderen met een handicap, en betrekken hen daar via hun representatieve organisaties actief bij.
4. Geen enkele bepaling van dit Verdrag tast bepalingen aan die in sterkere mate bijdragen aan de verwezenlijking van de rechten van personen met een handicap en die vervat kunnen zijn in het recht van een Staat die Partij is, of in het internationale recht dat voor die Staat van kracht is. Het is niet toegestaan enig mensenrecht dat, of fundamentele vrijheid die in een Staat die Partij is bij dit Verdrag, ingevolge wettelijke bepalingen, overeenkomsten, voorschriften of gewoonten wordt erkend of bestaat, te beperken of ervan af te wijken, onder voorwendsel dat dit Verdrag die rechten of vrijheden niet of in mindere mate erkent.
5. De bepalingen van dit Verdrag strekken zich zonder beperking of uitzondering uit tot alle delen van federale Staten.

Artikel 5 **Gelijkheid en non-discriminatie**

1. De Staten die Partij zijn, erkennen dat eenieder gelijk is voor de wet en zonder aanzien des persoon recht heeft op dezelfde bescherming door, en hetzelfde voordeel van de wet.
2. De Staten die Partij zijn, verbieden alle discriminatie op grond van handicap en garanderen personen met een handicap op voet van gelijkheid effectieve wettelijke bescherming tegen discriminatie op welke grond dan ook.
3. Teneinde gelijkheid te bevorderen en discriminatie uit te bannen, nemen de Staten die Partij zijn alle passende maatregelen om te waarborgen dat redelijke aanpassingen worden verricht.
4. Specifieke maatregelen die nodig zijn om de feitelijke gelijkheid van personen met een handicap te bespoedigen of verwezenlijken, worden niet aangemerkt als discriminatie in de zin van dit Verdrag.

Artikel 6 **Vrouwen met een handicap**

1. De Staten die Partij zijn erkennen dat vrouwen en meisjes met een handicap onderworpen zijn aan meervoudige discriminatie en nemen in dat verband maatregelen om hen op voet van gelijkheid het volledige genot van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden te garanderen.
2. De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om de volledige ontwikkeling, positieverbetering en mondigheid van vrouwen te waarborgen, teneinde hen de uitoefening en het genot van de mensenrechten en fundamentele vrijheden, vervat in dit Verdrag, te garanderen.

Artikel 7 **Kinderen met een handicap**

1. De Staten die Partij zijn nemen alle nodige maatregelen om te waarborgen dat kinderen met een handicap op voet van gelijkheid met andere kinderen ten volle alle mensenrechten en fundamentele vrijheden genieten.
2. Bij alle beslissingen betreffende kinderen met een handicap vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
3. De Staten die Partij zijn waarborgen dat kinderen met een handicap het recht hebben vrijelijk blijk te geven van hun opvattingen over alle aangelegenheden die hen betreffen, waarbij op voet van gelijkheid met andere kinderen en in overeenstemming met hun leeftijd en ontwikkeling naar behoren rekening wordt gehouden met hun opvattingen en waarbij zij bij hun handicap en leeftijd passende ondersteuning krijgen om dat recht te realiseren.

Artikel 8 **Bevordering van bewustwording**

1. De Staten die Partij zijn verplichten zich onmiddellijke, doeltreffende en passende maatregelen te nemen:
 - a. teneinde binnen de gehele maatschappij, waaronder ook op gezinsniveau, de bewustwording te bevorderen ten aanzien van personen met een handicap, en de eerbiediging van de rechten en waardigheid van personen met een handicap te stimuleren;
 - b. om op alle terreinen van het leven stigmatisering, vooroordelen en schadelijke praktijken ten opzichte van personen met een handicap te bestrijden, met inbegrip van die gebaseerd op grond van sekse en leeftijd;
 - c. om de bewustwording van de capaciteiten en bijdragen van personen met een handicap te bevorderen.
2. Maatregelen daartoe omvatten:
 - a. het initiëren en handhaven van effectieve bewustwordingscampagnes om:
 - i. ervoor zorg te dragen dat de samenleving openstaat voor de rechten van personen met een handicap;
 - ii. een positieve beeldvorming van, en grotere sociale bewustwording ten opzichte van personen met een handicap te bevorderen;
 - iii. de erkenning van de vaardigheden, verdiensten en talenten van personen met een handicap en van hun bijdragen op de werkplek en arbeidsmarkt te bevorderen;
 - b. het op alle niveaus van het onderwijssysteem, dus ook onder jonge kinderen, bevorderen van een respectvolle houding ten opzichte van de rechten van personen met een handicap;
 - c. het aanmoedigen van alle onderdelen van de media, personen met een handicap te portretteren op een wijze die verenigbaar is met het doel van dit Verdrag;
 - d. het aanmoedigen van het organiseren van programma's voor bewustwordingstrainingen met betrekking tot personen met een handicap en de rechten van personen met een handicap.

Artikel 9 **Toegankelijkheid**

1. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie, met inbegrip van informatie- en communicatietechnologieën en –systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden.

Deze maatregelen, die mede de identificatie en bestrijding van obstakels en barrières voor de toegankelijkheid omvatten, zijn onder andere van toepassing op:

- a. gebouwen, wegen, vervoer en andere voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken;
 - b. informatie, communicatie en andere diensten, met inbegrip van elektronische diensten en nooddiensten.
2. De Staten die Partij zijn nemen tevens passende maatregelen om:
- a. de implementatie van minimumnormen en richtlijnen voor de toegankelijkheid van faciliteiten en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, te ontwikkelen, af te kondigen en te monitoren;
 - b. te waarborgen dat private instellingen die faciliteiten en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek aanbieden, zich rekenschap geven van alle aspecten van de toegankelijkheid voor personen met een handicap;
 - c. betrokkenen te trainen inzake kwesties op het gebied van de toegankelijkheid waarmee personen met een handicap geconfronteerd worden;
 - d. openbare gebouwen en andere faciliteiten te voorzien van bewegwijzering in braille en in makkelijk te lezen en te begrijpen vormen;
 - e. te voorzien in vormen van hulp en bemiddeling door mensen, met inbegrip van begeleiders, mensen die voorlezen en professionele dovertolken om de toegang tot gebouwen en andere faciliteiten, die openstaan voor het publiek te faciliteren;
 - f. andere passende vormen van hulp en ondersteuning aan personen met een handicap te bevorderen, teneinde te waarborgen dat zij toegang hebben tot informatie;
 - g. de toegang voor personen met een handicap tot nieuwe informatie en communicatietechnologieën en -systemen, met inbegrip van het internet, te bevorderen;
 - h. het ontwerp, de ontwikkeling, productie en distributie van toegankelijke informatie- en communicatietechnologieën, en communicatiesystemen in een vroeg stadium te bevorderen, opdat deze technologieën en systemen tegen minimale kosten toegankelijk worden.

Artikel 10 **Recht op leven**

De Staten die Partij zijn bevestigen opnieuw dat eenieder beschikt over het inherente recht op leven en nemen alle noodzakelijke maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap dat op voet van gelijkheid met anderen ten volle kunnen genieten.

Artikel 11 **Risicovolle situaties en humanitaire noodsituaties**

De Staten die Partij zijn nemen in overeenstemming met hun verplichtingen uit hoofde van het internationale recht, met inbegrip van het internationale humanitaire recht en internationale mensenrechtenverdragen alle nodige maatregelen om de bescherming en veiligheid van personen met een handicap in risicovolle situaties, met inbegrip van gewapende conflicten, humanitaire noodsituaties en natuurrampen, te waarborgen.

Artikel 12 **Gelijkheid voor de wet**

1. De Staten die Partij zijn bevestigen opnieuw dat personen met een handicap overal als persoon erkend worden voor de wet.
2. De Staten die Partij zijn erkennen dat personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen in alle aspecten van het leven handelingsbekwaam zijn.
3. De Staten die Partij zijn nemen passende maatregelen om personen met een handicap toegang te verschaffen tot de ondersteuning die zij mogelijk behoeven bij de uitoefening van hun handelingsbekwaamheid.
4. De Staten die Partij zijn waarborgen dat alle maatregelen die betrekking hebben op de uitoefening van handelingsbekwaamheid, voorzien in passende en doeltreffende waarborgen in overeenstemming met het internationale recht inzake de mensenrechten om misbruik te voorkomen. Deze waarborgen dienen te verzekeren dat maatregelen met betrekking tot de uitoefening van handelingsbekwaamheid de rechten, wil en voorkeuren van de desbetreffende persoon respecteren, vrij zijn van conflicterende belangen of onbehoorlijke beïnvloeding, proportioneel zijn en toegesneden op de omstandigheden van de persoon in kwestie, van toepassing zijn gedurende een zo kort mogelijke periode en onderworpen zijn aan een regelmatige beoordeling door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of gerechtelijke instantie. De waarborgen dienen evenredig te zijn aan de mate waarin deze maatregelen van invloed zijn op de rechten en belangen van de persoon in kwestie.
5. Met inachtneming van de bepalingen van dit artikel nemen de Staten die Partij zijn alle passende en doeltreffende maatregelen om de gelijke rechten te garanderen van personen met een handicap op eigendom of het erven van vermogen en te waarborgen dat zij hun eigen financiële zaken kunnen behartigen en op voet van gelijkheid toegang hebben tot bankleningen, hypotheek en andere vormen van financiële kredietverstrekking en verzekeren zij dat het vermogen van personen met een handicap hen niet willekeurig wordt ontnomen.

Artikel 13 **Toegang tot de rechter**

1. De Staten die Partij zijn waarborgen personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang tot een rechterlijke instantie, met inbegrip van procedurele en leeftijdsconforme voorzieningen, teneinde hun effectieve rol als directe en indirecte partij, waaronder als getuige, in alle juridische procedures, met inbegrip van de onderzoeksfase en andere voorbereidende fasen, te faciliteren.
2. Teneinde effectieve toegang tot rechterlijke instanties voor personen met een handicap te helpen waarborgen, bevorderen de Staten die Partij zijn passende training voor diegenen die werkzaam zijn in de rechtsbedeling, met inbegrip van medewerkers van politie en het gevangeniswezen.

Artikel 14 **Vrijheid en veiligheid van de persoon**

1. De Staten die Partij zijn waarborgen dat personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen:a. het recht op vrijheid en veiligheid van hun persoon genieten;b. niet onrechtmatig of willekeurig van hun vrijheid worden beroofd, en dat iedere vorm van vrijheidsontneming geschiedt in overeenstemming met de wet, en dat het bestaan van een handicap in geen geval vrijheidsontneming rechtvaardigt.
2. De Staten die Partij zijn waarborgen dat indien personen met een handicap op grond van enig proces van hun vrijheid worden beroofd, zij op voet van gelijkheid met anderen recht hebben op de waarborgen in overeenstemming met internationale mensenrechtenverdragen en in overeenstemming met de doelstellingen en beginselen van dit Verdrag worden behandeld, met inbegrip van de verschaffing van redelijke aanpassingen.

Artikel 15 **Vrijwaring van foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing**

1. Niemand zal worden onderworpen aan folteringen of aan wrede, onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen. In het bijzonder zal niemand zonder zijn of haar in vrijheid gegeven toestemming worden onderworpen aan medische of wetenschappelijke experimenten.
2. De Staten die Partij zijn nemen alle doeltreffende wetgevende, bestuurlijke, juridische of andere maatregelen om, op gelijke wijze als voor anderen, te voorkomen dat personen met een handicap worden onderworpen aan folteringen of aan wrede, onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen.

Artikel 16 **Vrijwaring van uitbuiting, geweld en misbruik**

1. De Staten die Partij zijn nemen alle passende wetgevende, bestuurlijke, sociale, educatieve en andere maatregelen om personen met een handicap, zowel binnen- als buitenshuis, te beschermen tegen alle vormen van uitbuiting, geweld en misbruik, met inbegrip van de op sekse gebaseerde aspecten daarvan.
2. De Staten die Partij zijn nemen voorts alle passende maatregelen om alle vormen van uitbuiting, geweld en misbruik te voorkomen door voor personen met een handicap, hun gezinnen en verzorgers onder andere passende vormen van op sekse en leeftijd toegesneden hulp en ondersteuning te waarborgen, met inbegrip van het verschaffen van informatie en scholing omtrent het voorkomen, herkennen en melden van uitbuiting, geweld en misbruik. De Staten die Partij zijn waarborgen dat de dienstverlening op het gebied van bescherming is toegesneden op leeftijd, sekse en handicap.
3. Teneinde alle vormen van uitbuiting, geweld en misbruik te voorkomen, waarborgen de Staten die Partij zijn, dat alle faciliteiten en programma's die zijn ontwikkeld om personen met een handicap te dienen, effectief worden gemonitord door onafhankelijke autoriteiten.
4. De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om het fysieke, cognitieve en psychologische herstel, de rehabilitatie en de terugkeer in de maatschappij van personen met een handicap die het slachtoffer zijn van enige vorm van uitbuiting, geweld of misbruik te bevorderen, waaronder door middel van het verschaffen van dienstverlening op het gebied van bescherming. Het herstel en de terugkeer dienen plaats te vinden in een omgeving die bevorderlijk is voor de gezondheid, het welzijn, het zelfrespect, de waardigheid en autonomie van de persoon en houden rekening met sekse- en leeftijd-specifieke behoeften.
5. De Staten die Partij zijn implementeren doeltreffende wetgeving en doeltreffend beleid, met inbegrip van wetgeving en beleid, specifiek gericht op vrouwen en kinderen, om te waarborgen dat gevallen van uitbuiting, geweld en misbruik van personen met een handicap worden geïdentificeerd en onderzocht en, indien daartoe aanleiding bestaat, waar aangewezen, strafrechtelijk worden vervolgd.

Artikel 17 **Bescherming van de persoonlijke integriteit**

Elke persoon met een handicap heeft op voet van gelijkheid met anderen recht op eerbiediging van zijn lichamelijke en geestelijke integriteit.

Artikel 18 **Vrijheid van verplaatsing en nationaliteit**

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap, op voet van gelijkheid met anderen, zich vrijelijk te verplaatsen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen en het recht op een nationaliteit, onder andere door te waarborgen dat personen met een handicap:
 - a. het recht hebben een nationaliteit te verwerven en daarvan te veranderen en dat hun nationaliteit hen niet op willekeurige gronden of op grond van hun handicap wordt ontnomen;
 - b. niet op grond van hun handicap beroofd worden van de mogelijkheid om documenten inzake hun nationaliteit of identiteit te verwerven, bezitten en gebruiken, of om gebruik te maken van procedures dienaangaande, zoals immigratieprocedures die nodig kunnen zijn om de uitoefening van het recht zich vrijelijk te verplaatsen, te faciliteren;
 - c. vrij zijn welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten;
 - d. niet willekeurig of op grond van hun handicap het recht wordt onthouden hun eigen land binnen te komen.
2. Kinderen met een handicap worden onverwijld na hun geboorte ingeschreven en hebben vanaf hun geboorte recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht hun ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.

Artikel 19 **Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij**

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

- a. personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;

- b. personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;
- c. de maatschappijdiensten en –faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.

Artikel 20 **Persoonlijke mobiliteit**

De Staten die Partij zijn nemen alle effectieve maatregelen om de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid te waarborgen onder meer door: a. de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap te faciliteren op de wijze en op het tijdstip van hun keuze en tegen een betaalbare prijs;

- b. de toegang voor personen met een handicap tot hoogwaardige mobiliteitshulpmiddelen, - instrumenten, ondersteunende technologieën en vormen van assistentie en bemiddeling door mensen te faciliteren, onder meer door deze beschikbaar te maken tegen een betaalbare prijs;
- c. personen met een handicap en gespecialiseerd personeel dat met personen met een handicap werkt, training in mobiliteitsvaardigheden te verschaffen;
- d. instellingen die mobiliteitshulpmiddelen, -instrumenten en ondersteunende technologieën produceren, aan te moedigen rekening te houden met alle aspecten van mobiliteit voor personen met een handicap.

Artikel 21 **Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie**

De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap het recht op vrijheid van mening en meningsuiting kunnen uitoefenen, met inbegrip van de vrijheid om op voet van gelijkheid met anderen informatie en denkbeelden te vergaren, te ontvangen en te verstrekken middels elk communicatiemiddel van hun keuze, zoals omschreven in artikel 2 van dit Verdrag, onder meer door:

- a. personen met een handicap tijdig en zonder extra kosten voor het publiek bedoelde informatie te verschaffen in toegankelijke vormen en technologieën, geschikt voor de verschillende soorten handicaps;
- b. het aanvaarden en faciliteren van het gebruik van gebarentalen, braille, ondersteunende communicatie en alternatieve vormen van communicatie en alle andere toegankelijke middelen, communicatiemogelijkheden en –formats naar keuze van personen met een handicap in officiële contacten;
- c. private instellingen die diensten verlenen aan het publiek, ook via het internet, aan te sporen informatie en diensten ook in voor personen met een handicap toegankelijke en bruikbare vorm te verlenen;
- d. de massamedia, met inbegrip van informatieverstrekking via het internet, aan te moedigen hun diensten toegankelijk te maken voor personen met een handicap;
- e. het gebruik van gebarentalen te erkennen en te bevorderen.

Artikel 22 **Eerbiediging van de privacy**

1. Geen enkele persoon met een handicap, ongeacht zijn of haar woonplaats of woonsituatie, zal worden blootgesteld aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privé- leven, gezinsleven, woning of correspondentie, of andere vormen van communicatie, of aan onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en reputatie. Personen met een handicap hebben recht op wettelijke bescherming tegen dergelijke vormen van inmenging of aantasting.
2. De Staten die Partij zijn beschermen de privacy van personen met een handicap met betrekking tot persoonsgegevens en informatie omtrent hun gezondheid en revalidatie op voet van gelijkheid met anderen.

Artikel 23 **Eerbiediging van de woning en het gezinsleven**

1. De Staten die Partij zijn nemen doeltreffende en passende maatregelen om discriminatie van personen met een handicap uit te bannen op het gebied van huwelijk, gezinsleven, ouderschap en relaties op voet van gelijkheid met anderen, teneinde te waarborgen dat:
 - a. het recht van alle personen met een handicap van huwbare leeftijd om in vrijheid en met volledige instemming van de beide partners in het huwelijk te treden en een gezin te stichten, wordt erkend;
 - b. de rechten van personen met een handicap om in vrijheid en bewust te beslissen over het gewenste aantal kinderen en geboortespreiding en op toegang tot leeftijdsrelevante informatie, voorlichting over reproductieve gezondheid en geboorteplanning worden erkend en dat zij worden voorzien van de noodzakelijke middelen om deze rechten te kunnen uitoefenen;
 - c. personen met een handicap, met inbegrip van kinderen, op voet van gelijkheid met anderen hun vruchtbaarheid behouden.
2. De Staten die Partij zijn waarborgen de rechten en verantwoordelijkheden van personen met een handicap, met betrekking tot de voogdij, curatele, zaakwaarneming, adoptie van kinderen of soortgelijke instituties, indien deze begrippen voorkomen in de nationale wetgeving; in alle gevallen dienen de belangen van het kind voorop te staan. De Staten die Partij zijn verlenen passende hulp aan personen met een handicap bij het verrichten van hun verantwoordelijkheden op het gebied van de verzorging en opvoeding van hun kinderen.
3. De Staten die Partij zijn waarborgen dat kinderen met een handicap gelijke rechten hebben op het gebied van het familieleven. Teneinde deze rechten te realiseren en te voorkomen dat kinderen met een handicap worden verborgen, verstoten, verwaarloosd of buitengesloten, verplichten de Staten die Partij zijn zich tijdige en uitvoerige informatie, diensten en ondersteuning te bieden aan kinderen met een handicap en hun families.
4. De Staten die Partij zijn waarborgen dat een kind niet tegen zijn wil of die van de ouders van hen wordt gescheiden, tenzij de bevoegde autoriteiten, onderworpen aan rechterlijke toetsing, in overeenstemming met de toepasselijke wet en procedures bepalen dat zulks noodzakelijk is in het belang van het kind. In geen geval zal een kind van zijn ouders worden gescheiden op grond van een handicap van het kind of die van een of beide ouders.
5. De Staten die Partij zijn stellen alles in het werk om, indien de naaste familieleden niet in staat zijn voor een kind met een handicap te zorgen, alternatieve zorg te bewerkstelligen binnen de ruimere familiekring en bij ontbreken daarvan in een gezinsvervangend verband binnen de gemeenschap.

Artikel 24 Onderwijs

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op onderwijs. Teneinde dit recht zonder discriminatie en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, waarborgen Staten die Partij zijn een inclusief onderwijssysteem op alle niveaus en voorzieningen voor een leven lang leren en wel met de volgende doelen:
 - a. de volledige ontwikkeling van het menselijk potentieel en het gevoel van waardigheid en eigenwaarde en de versterking van de eerbiediging van mensenrechten, fundamentele vrijheden en de menselijke diversiteit;
 - b. de optimale ontwikkeling door personen met een handicap van hun persoonlijkheid, talenten en creativiteit, alsmede hun mentale en fysieke mogelijkheden, naar staat van vermogen;
 - c. het in staat stellen van personen met een handicap om effectief te participeren in een vrije maatschappij.

2. Bij de verwezenlijking van dit recht waarborgen de Staten die Partij zijn dat:
 - a. personen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van het algemene onderwijssysteem, en dat kinderen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van gratis en verplicht basisonderwijs of van het voortgezet onderwijs;
 - b. personen met een handicap toegang hebben tot inclusief, hoogwaardig en gratis basisonderwijs en tot voortgezet onderwijs en wel op basis van gelijkheid met anderen in de gemeenschap waarin zij leven;
 - c. redelijke aanpassingen worden verschaft naar gelang de behoefte van de persoon in kwestie;
 - d. personen met een handicap, binnen het algemene onderwijssysteem, de ondersteuning ontvangen die zij nodig hebben om effectieve deelname aan het onderwijs te faciliteren;
 - e. doeltreffende, op het individu toegesneden, ondersteunende maatregelen worden genomen in omgevingen waarin de cognitieve en sociale ontwikkeling wordt geoptimaliseerd, overeenkomstig het doel van onderwijs waarbij niemand wordt uitgesloten.

3. De Staten die Partij zijn stellen personen met een handicap in staat praktische en sociale vaardigheden op te doen, teneinde hun volledige deelname aan het onderwijs en als leden van de gemeenschap op voet van gelijkheid te faciliteren. Daartoe nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen, waaronder:
 - a. het faciliteren van het leren van braille, alternatieve schrijfwijzen, het gebruik van ondersteunende en alternatieve communicatiemethoden, -middelen en -vormen, alsmede het opdoen van vaardigheden op het gebied van oriëntatie en mobiliteit en het faciliteren van ondersteuning en begeleiding door lotgenoten;
 - b. het leren van gebarentaal faciliteren en de taalkundige identiteit van de gemeenschap van doven bevorderen;
 - c. waarborgen dat het onderwijs voor personen, en in het bijzonder voor kinderen, die blind, doof of doofblind zijn, plaatsvindt in de talen en met de communicatiemethoden en -middelen die het meest geschikt zijn voor de desbetreffende persoon en in een omgeving waarin hun cognitieve en sociale ontwikkeling worden geoptimaliseerd.

4. Teneinde te helpen waarborgen dat dit recht verwezenlijkt kan worden, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen om leerkrachten aan te stellen, met inbegrip van leerkrachten met een handicap, die zijn opgeleid voor gebarentaal en/of braille, en leidinggevenden en medewerkers op te leiden die op alle niveaus van het onderwijs werkzaam zijn. Bij deze opleiding moeten de studenten worden getraind in het omgaan met personen met een handicap en het gebruik van de desbetreffende ondersteunende communicatie en andere methoden, middelen en vormen van en voor communicatie, onderwijstechnieken en materialen om personen met een handicap te ondersteunen.

5. De Staten die Partij zijn waarborgen dat personen met een handicap, zonder discriminatie en op voet van gelijkheid met anderen, toegang verkrijgen tot algemeen universitair en hoger beroepsonderwijs, beroepsonderwijs, volwasseneneducatie en een leven lang leren. Daartoe waarborgen de Staten die Partij zijn dat redelijke aanpassingen worden verschaft aan personen met een handicap.

Artikel 25 Gezondheid

De Staten die Partij zijn erkennen dat personen met een handicap zonder discriminatie op grond van hun handicap recht hebben op het genot van het hoogst haalbare niveau van gezondheid. De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om personen met een handicap de toegang te waarborgen tot diensten op het gebied van seksespecifieke gezondheidszorg, met inbegrip van revalidatie. In het bijzonder zullen de Staten die Partij zijn:

- a. personen met een handicap voorzien van hetzelfde aanbod met dezelfde kwaliteit en volgens dezelfde normen voor gratis of betaalbare gezondheidszorg en –programma's die aan anderen worden verstrekt, waaronder op het gebied van seksuele en reproductieve gezondheid, en op de populatie toegesneden programma's op het gebied van volksgezondheid;
- b. die diensten op het gebied van gezondheidszorg verschaffen die personen met een handicap in het bijzonder vanwege hun handicap behoeven, waaronder vroegtijdig opsporen en, zo nodig, ingrijpen, diensten om het ontstaan van nieuwe handicaps te beperken en te voorkomen, ook onder kinderen en ouderen;
- c. deze gezondheidsdiensten zo dicht mogelijk bij de eigen gemeenschap van de mensen verschaffen, ook op het

platteland;

- d. van vakspecialisten in de gezondheidszorg eisen dat zij aan personen met een handicap zorg van dezelfde kwaliteit verlenen als aan anderen, met name dat zij de in vrijheid, op basis van goede informatie, gegeven toestemming verkrijgen van de betrokken gehandicapte, door onder andere het bewustzijn bij het personeel van de mensenrechten, waardigheid, autonomie en behoeften van personen met een handicap te vergroten door middel van training en het vaststellen van ethische normen voor de publieke en private gezondheidszorg;
- e. discriminatie van personen met een handicap bij de acceptatie voor een ziektekostenverzekering en levensverzekering verbieden, indien een dergelijke verzekering is toegestaan volgens het nationale recht en op basis van redelijkheid en billijkheid wordt verstrekt;
- f. voorkomen dat gezondheidszorg, gezondheidsdiensten, voedsel en vloeistoffen op discriminatoire gronden vanwege een handicap worden ontzegd.

Artikel 26 **Habilitatie en revalidatie**

1. Staten die Partij zijn nemen doeltreffende en passende maatregelen, onder andere via ondersteuning door lotgenoten, om personen met een handicap in staat te stellen de maximaal mogelijke onafhankelijkheid, fysieke, mentale, sociale en beroepsmatige vaardigheden te verwerven en volledige opname in en participatie in alle aspecten van het leven. Daartoe organiseren en versterken de Staten die Partij zijn uitgebreide diensten en programma's op het gebied van habilitatie en revalidatie en breiden zij deze uit, met name op het gebied van gezondheid, werkgelegenheid, onderwijs en sociale diensten en wel zodanig dat deze diensten en programma's:
 - a. in een zo vroeg mogelijk stadium beginnen en gebaseerd zijn op een multidisciplinaire inventarisatie van de behoeften en mogelijkheden van de persoon in kwestie;
 - b. de participatie in en opname in de gemeenschap en alle aspecten van de samenleving ondersteunen, vrijwillig zijn en beschikbaar zijn voor personen met een handicap, zo dicht mogelijk bij hun eigen gemeenschappen, ook op het platteland.
2. De Staten die Partij zijn stimuleren de ontwikkeling van basis- en vervolgtrainingen voor vakspecialisten en personeel dat werkzaam is in de dienstverlening op het gebied van habilitatie en revalidatie.
3. De Staten die Partij zijn stimuleren de beschikbaarheid, kennis en het gebruik van ondersteunende instrumenten en technologieën die zijn ontworpen voor personen met een handicap, voor zover zij betrekking hebben op habilitatie en revalidatie.

Artikel 27 □ Werk en werkgelegenheid □

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op werk, op voet van gelijkheid met anderen; dit omvat het recht op de mogelijkheid in het levensonderhoud te voorzien door middel van in vrijheid gekozen of aanvaard werk op een arbeidsmarkt en in een werkomgeving die open zijn, waarbij niemand wordt uitgesloten, en die toegankelijk zijn voor personen met een handicap. De Staten die Partij zijn waarborgen en bevorderen de verwezenlijking van het recht op werk, met inbegrip van personen die gehandicapt raken tijdens de uitoefening van hun functie, door het nemen van passende maatregelen, onder meer door middel van wetgeving, teneinde onder andere:
 - a. discriminatie op grond van handicap te verbieden met betrekking tot alle aangelegenheden betreffende alle vormen van werkgelegenheid, waaronder voorwaarden voor de werving, aanstelling en indienstreding, voortzetting van het dienstverband, carrièremogelijkheden en een veilige en gezonde werkomgeving;
 - b. het recht van personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen te beschermen op rechtvaardige en gunstige arbeidsomstandigheden, met inbegrip van gelijke kansen en gelijke beloning voor werk van gelijke waarde, een veilige en gezonde werkomgeving, waaronder bescherming tegen intimidatie, alsmede de mogelijkheid tot rechtsherstel bij grieven;
 - c. te waarborgen dat personen met een handicap hun arbeids- en vakbondsrechten op voet van gelijkheid met anderen kunnen uitoefenen;
 - d. personen met een handicap in staat te stellen effectieve toegang te krijgen tot technische en algemene beroepskeuzevoorlichtingsprogramma's, arbeidsbemiddeling, beroepsonderwijs en vervolgoopleidingen;
 - e. de kans op werk en carrièremogelijkheden voor personen met een handicap op de arbeidsmarkt te bevorderen, alsmede hen te ondersteunen bij het vinden, verwerven en behouden van werk, dan wel de terugkeer naar werk;
 - f. de kansen te bevorderen om te werken als zelfstandige, op het ondernemerschap, het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden en een eigen bedrijf te beginnen;
 - g. g. personen met een handicap in dienst te nemen in de publieke sector;
 - h. de werkgelegenheid voor personen met een handicap in de private sector te bevorderen door middel van passend beleid en passende maatregelen, waaronder voorkeursbeleid, aanmoedigingspremies en andere maatregelen;
 - i. te waarborgen dat op de werkplek wordt voorzien in redelijke aanpassingen voor personen met een handicap;
 - j. te bevorderen dat personen met een handicap werkervaring kunnen opdoen op de vrije arbeidsmarkt;
 - k. de beroepsmatige en professionele re-integratie van en programma's ten behoeve van het behoud van hun baan en terugkeer naar werk voor personen met een handicap te bevorderen.
2. De Staten die Partij zijn waarborgen dat personen met een handicap niet in slavernij worden gehouden of anderszins worden gedwongen tot het verrichten van arbeid en op voet van gelijkheid met anderen worden beschermd tegen gedwongen of verplichte arbeid.

Artikel 28 **Behoorlijke levensstandaard en sociale bescherming**

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op een behoorlijke levensstandaard voor henzelf en voor hun gezinnen, met inbegrip van voldoende voeding, kleding en huisvesting en op de voortdurende verbetering van hun levensomstandigheden, en nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dit recht zonder discriminatie op grond van handicap te beschermen en te bevorderen.
2. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op sociale bescherming en op het genot van dat recht zonder discriminatie op grond van handicap, en nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dat recht te waarborgen en te stimuleren, met inbegrip van maatregelen om:
 - a. de gelijke toegang voor personen met een handicap tot voorzieningen op het gebied van schoon water te waarborgen, alsmede toegang te waarborgen tot passende en betaalbare diensten, instrumenten en andere vormen van ondersteuning voor aan de handicap gerelateerde behoeften;
 - b. de toegang voor personen met een handicap, in het bijzonder voor vrouwen, meisjes en ouderen met een handicap, tot programma's ten behoeve van sociale bescherming en het terugdringen van de armoede te waarborgen;
 - c. voor personen met een handicap en hun gezinnen die in armoede leven de toegang tot hulp van de Staat te waarborgen, voor aan de handicap gerelateerde kosten, met inbegrip van adequate training, advisering, financiële hulp en respijtzorg;
 - d. de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot volkshuisvestingsprogramma's;
 - e. de toegang voor personen met een handicap te waarborgen tot pensioenuitkeringen en - programma's.

Artikel 29 **Participatie in het politieke en openbare leven**

De Staten die Partij zijn garanderen personen met een handicap politieke rechten en de mogelijkheid deze op voet van gelijkheid met anderen te genieten, en verplichten zich:

- a. te waarborgen dat personen met een handicap effectief en ten volle kunnen participeren in het politieke en openbare leven, hetzij rechtstreeks, hetzij via in vrijheid gekozen vertegenwoordigers, met inbegrip van het recht, en de gelegenheid, voor personen met een handicap hun stem uit te brengen en gekozen te worden, onder andere door:
 - i. te waarborgen dat de stemprocedures, -faciliteiten en voorzieningen adequaat, toegankelijk en gemakkelijk te begrijpen en te gebruiken zijn;
 - ii. het recht van personen met een handicap te beschermen om in het geheim hun stem uit te brengen bij verkiezingen en publieksreferenda zonder intimidatie en om zich verkiesbaar te stellen, op alle niveaus van de overheid een functie te bekleden en alle openbare taken uit te oefenen, waarbij het gebruik van ondersteunende en nieuwe technologieën, indien van toepassing, wordt gefaciliteerd;
 - iii. de vrije wilsuiting van personen met een handicap als kiezers te waarborgen en daartoe, waar nodig, op hun verzoek ondersteuning toe te staan bij het uitbrengen van hun stem door een persoon van hun eigen keuze;
- b. actief een omgeving te bevorderen waarin personen met een handicap effectief en ten volle kunnen participeren in de uitoefening van openbare functies, zonder discriminatie en op voet van gelijkheid met anderen en hun participatie in publieke aangelegenheden aan te moedigen, waaronder:
 - i. de participatie in non-gouvernementele organisaties en verenigingen die zich bezighouden met het openbare en politieke leven in het land en in de activiteiten en het bestuur van politieke partijen;
 - ii. het oprichten en zich aansluiten bij organisaties van personen met een handicap die personen met een handicap vertegenwoordigen op internationaal, nationaal, regionaal en lokaal niveau.

Artikel 30 **Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport**

1. De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan het culturele leven en nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap:
 - a. toegang hebben tot cultuuruitingen in toegankelijke vorm;
 - b. toegang hebben tot televisieprogramma's, films, theater en andere culturele activiteiten in toegankelijke vorm;
 - c. toegang hebben tot plaatsen voor culturele uitvoeringen of diensten, zoals theaters, musea, bioscopen, bibliotheken en dienstverlening op het gebied van toerisme en zo veel mogelijk toegang tot monumenten en plaatsen van nationaal cultureel belang.
2. De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen om personen met een handicap de kans te bieden hun creatieve, artistieke en intellectuele potentieel te ontwikkelen en gebruiken, niet alleen ten eigen bate maar ook ter verrijking van de maatschappij.
3. De Staten die Partij zijn nemen alle passende maatregelen in overeenstemming met het internationale recht om te waarborgen dat wetgeving ter bescherming van de intellectuele eigendom geen onredelijke of discriminatoire belemmering vormt voor de toegang van personen met een handicap tot cultuuruitingen.
4. Personen met een handicap hebben op voet van gelijkheid met anderen recht op erkenning en ondersteuning van hun specifieke culturele en taalkundige identiteit, met inbegrip van gebarentalen en de dovencultuur.
5. Teneinde personen met een handicap in staat te stellen op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan recreatie, vrijetijdsbesteding en sportactiviteiten, nemen de Staten die Partij zijn passende maatregelen:
 - a. teneinde deelname van personen met een handicap aan algemene sportactiviteiten op alle niveaus zo veel mogelijk aan te moedigen en te bevorderen;
 - b. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap de kans krijgen handicapspecifieke sport- en recreatieactiviteiten te organiseren, ontwikkelen en daaraan deel te nemen en daartoe te bevorderen dat hen op voet van gelijkheid met anderen passende instructie, training en middelen worden verschaft;
 - c. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot sport-, recreatie- en toeristische locaties;
 - d. teneinde te waarborgen dat kinderen met een handicap op voet van gelijkheid met andere kinderen kunnen deelnemen aan spel-, recreatie-, vrijetijds- en sportactiviteiten, met inbegrip van activiteiten in schoolverband;
 - e. teneinde te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot diensten van degenen die betrokken zijn bij de organisatie van recreatie-, toeristische, vrijetijds- en sportactiviteiten.

Artikel 31 **Statistieken en het verzamelen van gegevens**

1. De Staten die Partij zijn verplichten zich relevante informatie te verzamelen, met inbegrip van statistische en onderzoeksgegevens, teneinde hen in staat te stellen beleid te formuleren en te implementeren ter uitvoering van dit Verdrag. De procedures voor het verzamelen en actualiseren van deze informatie:
 - a. dienen te voldoen aan wettelijk vastgestelde waarborgen, met inbegrip van wetgeving inzake de bescherming van persoonsgegevens teneinde de vertrouwelijkheid en de eerbiediging van de privacy van personen met een handicap te waarborgen;
 - b. dienen te voldoen aan internationaal aanvaarde normen ter bescherming van de rechten van de mens en fundamentele vrijheden en ethische grondbeginselen bij het verzamelen en gebruik van statistieken.
2. De in overeenstemming met dit artikel verzamelde informatie wordt op passende wijze gespecificeerd en gebruikt voor de implementatie van de verplichtingen van de Staten die Partij zijn uit hoofde van dit Verdrag en bij het opsporen en aanpakken van de belemmeringen waarmee personen met een handicap geconfronteerd worden bij het uitoefenen van hun rechten.
3. De Staten die Partij zijn aanvaarden de verantwoordelijkheid voor de verspreiding van deze statistieken en waarborgen dat deze toegankelijk zijn voor zowel personen met een handicap als anderen.

Artikel 32 **Internationale samenwerking**

1. De Staten die Partij zijn onderkennen het belang van internationale samenwerking en de bevordering daarvan ter ondersteuning van nationale inspanningen ter verwezenlijking van de doelstellingen van dit Verdrag, en treffen passende en doeltreffende maatregelen in dit verband tussen Staten en, waar toepasselijk, in de vorm van een samenwerkingsverband met relevante internationale en regionale organisaties en het maatschappelijk middenveld, in het bijzonder organisaties van personen met een handicap. Deze maatregelen kunnen onder meer bestaan uit:
 - a. het waarborgen dat internationale samenwerking, met inbegrip van internationale ontwikkelingsprogramma's, toegankelijk is voor personen met een handicap en dat daarbij niemand uitgesloten wordt;
 - b. het faciliteren en ondersteunen van capaciteitsopbouw, onder meer door het uitwisselen en delen van informatie, ervaringen, trainingsprogramma's en goede praktijken;
 - c. het faciliteren van samenwerking bij onderzoek en toegang tot wetenschappelijke en technische kennis;
 - d. het waar nodig verschaffen van technische en economische ondersteuning, onder meer door het faciliteren van de toegang tot en het delen van toegankelijke en ondersteunende technologieën en door de

overdracht van technologieën.

2. De bepalingen van dit artikel laten de verplichtingen uit hoofde van dit Verdrag van alle Staten die Partij zijn onverlet

Artikel 33 **Nationale implementatie en toezicht**

1. De Staten die Partij zijn wijzen binnen hun bestuurlijke organisatie een of meer contactpunten aan voor aangelegenheden die betrekking hebben op de uitvoering van dit Verdrag en besteden naar behoren aandacht aan het instellen van een coördinatiesysteem binnen de overheid teneinde de maatregelen in verschillende sectoren en op verschillende niveaus te faciliteren.
2. In overeenstemming met hun rechts- en bestuursstelsel onderhouden en versterken de Staten die Partij zijn op hun grondgebied een kader, met onder meer een of twee onafhankelijke instanties, al naargelang van toepassing is, om de uitvoering van dit Verdrag te bevorderen, te beschermen en te monitoren of wijzen daarvoor een instantie aan of richten die op. Bij het aanwijzen of oprichten van een dergelijke instantie houden de Staten die Partij zijn rekening met de beginselen betreffende de status en het functioneren van nationale instellingen voor de bescherming en bevordering van de rechten van de mens.
3. Het maatschappelijk middenveld, in het bijzonder personen met een handicap en de organisaties die hen vertegenwoordigen, wordt betrokken bij en participeert volledig in het monitoringproces.

Artikel 34 **Comité voor de rechten van personen met een handicap**

1. Er wordt een Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap ingesteld (hierna te noemen „het Comité”) dat de hieronder te noemen functies uitoefent.
2. Het Comité zal, op het tijdstip waarop dit Verdrag in werking treedt, bestaan uit twaalf deskundigen. Zodra nogmaals zestig Staten het Verdrag hebben bekrachtigd of ertoe zijn toegetreden, nemen nog zes personen zitting in het Comité, zodat het maximum aantal leden van 18 wordt bereikt.
3. De leden van het Comité nemen op persoonlijke titel zitting en dienen van hoog zedelijk aanzien en erkende bekwaamheid, op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt, te zijn. De Staten die Partij zijn worden verzocht bij de voordracht van hun kandidaten naar behoren rekening te houden met de bepaling vervat in artikel 4, derde lid, van dit Verdrag.
4. De leden van het Comité worden gekozen door de Staten die Partij zijn, waarbij rekening wordt gehouden met een billijke geografische spreiding, vertegenwoordiging van de uiteenlopende beschavingen en van de voornaamste rechtsstelsels, een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen en deelname door deskundigen met een handicap.
5. De leden van het Comité worden gekozen tijdens vergaderingen van de Conferentie van Staten die partij zijn door middel van geheime stemming uit een lijst van personen, die door de Staten die Partij zijn uit hun onderdanen worden aangewezen. Tijdens deze vergaderingen, waarvoor twee derde van de Staten die Partij zijn het quorum vormen, zijn degenen die in het Comité zijn gekozen, die personen, die het grootste aantal stemmen hebben verkregen, alsmede een absolute meerderheid van de stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers van de Staten die Partij zijn die hun stem uitbrengen.
6. De eerste verkiezing wordt niet later gehouden dan zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag. Uiterlijk vier maanden voor de datum van elke stemming zendt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties een brief aan de Staten die Partij zijn, teneinde hen uit te nodigen hun voordrachten binnen twee maanden in te dienen. De Secretaris-Generaal stelt vervolgens een alfabetische lijst op van alle personen die aldus zijn voorgedragen, waarbij aangegeven wordt door welke Staat die Partij is, zij zijn voorgedragen en legt deze voor aan de Staten die Partij zijn bij dit Verdrag.
7. De leden van het Comité worden gekozen voor een termijn van vier jaar. Zij zijn eenmaal herkiesbaar. De termijn van zes bij de eerste verkiezing benoemde leden loopt na twee jaar af; terstond na de eerste verkiezing worden die leden bij loting aangewezen door de voorzitter van de in het vijfde lid van dit artikel bedoelde vergadering.
8. De verkiezing van de zes extra leden van het Comité vindt plaats ten tijde van de periodieke verkiezingen in overeenstemming met de desbetreffende bepalingen van dit artikel.
9. Indien een lid van het Comité overlijdt, terugtreedt of om andere redenen verklaart zijn of haar taken niet langer te kunnen vervullen, benoemt de Staat die Partij is die dat lid heeft voorgedragen een andere deskundige die beschikt over de kwalificaties en voldoet aan de vereisten vervat in de desbetreffende bepalingen van dit artikel om gedurende het resterende deel van de termijn zitting te nemen.
10. Het Comité stelt zijn reglement van orde vast.
11. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt de benodigde personeelsleden en voorzieningen ter beschikking, ten behoeve van de doeltreffende uitvoering van de taken van het Comité uit hoofde van dit Verdrag en belegt de eerste vergadering.
12. Na goedkeuring van de Algemene Vergadering ontvangen de leden van het Comité dat uit hoofde van dit Verdrag is opgericht, emolumenten uit de middelen van de Verenigde Naties onder de voorwaarden die door de Algemene Vergadering kunnen worden vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met het belang van de verantwoordelijkheden van het Comité.

13. De leden van het Comité hebben recht op de faciliteiten, voorrechten en immuniteiten van deskundigen die een missie uitvoeren voor de Verenigde Naties, zoals vastgelegd in de desbetreffende artikelen van het Verdrag nopens de voorrechten en immuniteiten van de Verenigde Naties.

Artikel 35 **Rapportage door de Staten die Partij zijn**

1. Elke Staat die Partij is dient, binnen twee jaar nadat dit Verdrag voor de desbetreffende Staat die Partij is in werking is getreden, via de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties een uitgebreid rapport in bij het Comité over de maatregelen die zijn genomen om zijn verplichtingen uit hoofde van dit Verdrag na te komen, alsmede over de vooruitgang die is geboekt in dat verband.
2. Daarna brengen de Staten die Partij zijn ten minste eenmaal per vier jaar een vervolgrapport uit en voorts wanneer het Comité daarom verzoekt.
3. Het Comité stelt richtlijnen vast die van toepassing zijn op de inhoud van de rapporten.
4. Een Staat die Partij is die een uitgebreid eerste rapport heeft ingediend bij het Comité, hoeft de informatie die eerder is verstrekt niet te herhalen in de vervolgrapporten. Bij het opstellen van de rapporten voor het Comité, worden de Staten die Partij zijn uitgenodigd te overwegen daarbij een open en transparante procedure te volgen en zich naar behoren rekenschap te geven van de bepaling vervat in artikel 4, derde lid, van dit Verdrag.
5. In de rapporten kunnen factoren en problemen worden vermeld die van invloed zijn op de mate waarin de verplichtingen uit hoofde van dit Verdrag worden vervuld.

Artikel 36 **Behandeling van rapporten**

1. Elk rapport wordt behandeld door het Comité dat naar aanleiding daarvan suggesties en algemene aanbevelingen kan doen die het relevant acht en deze doen toekomen aan de desbetreffende Staat die Partij is. De Staat die Partij is, kan daarop reageren door door hem geselecteerde informatie te zenden aan het Comité. Het Comité kan de Staten die Partij zijn verzoeken om nadere informatie met betrekking tot de implementatie van dit Verdrag.
2. Indien een Staat die Partij is de termijn voor het indienen van een rapport aanmerkelijk overschreden heeft, kan het Comité de desbetreffende Staat die Partij is in kennis stellen van de noodzaak de implementatie van dit Verdrag in die Staat die Partij is te onderzoeken op grond van betrouwbare informatie waarover het Comité beschikt, indien het desbetreffende rapport niet binnen drie maanden na de kennisgeving wordt ingediend. Het Comité nodigt de desbetreffende Staat die Partij is uit deel te nemen aan dat onderzoek. Indien de Staat die Partij is antwoordt door het desbetreffende rapport in te dienen, zijn de bepalingen van het eerste lid van dit artikel van toepassing.
3. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt de rapporten ter beschikking aan alle Staten die Partij zijn.
4. De Staten die Partij zijn stellen hun rapport algemeen beschikbaar aan het publiek in hun eigen land en faciliteren de toegang tot suggesties en algemene aanbevelingen met betrekking tot deze rapporten.
5. Indien het dit opportuun acht, zendt het Comité de rapporten van de Staten die Partij zijn aan de gespecialiseerde organisaties, fondsen en programma's van de Verenigde Naties en andere bevoegde organen om daarin vervatte verzoeken om, of meldingen van hun behoefte aan technisch advies of ondersteuning tezamen met eventueel commentaar of aanbevelingen van het Comité ter zake van deze verzoeken of meldingen aan hen voor te leggen.

Artikel 37 **Samenwerking tussen Staten die Partij zijn en het Comité**

1. Elke Staat die Partij is werkt samen met het Comité en ondersteunt zijn leden bij de uitvoering van hun mandaat.
2. In hun betrekkingen met de Staten die Partij zijn, besteedt het Comité voldoende aandacht aan de wegen en manieren om de nationale mogelijkheden voor de implementatie van dit Verdrag te verbeteren, onder andere door middel van internationale samenwerking.

Artikel 38 **Betrekkingen van het Comité met andere organen**

Teneinde de daadwerkelijke implementatie van dit Verdrag te bevorderen, en de internationale samenwerking op het terrein waarop dit Verdrag betrekking heeft, aan te moedigen:

- a. hebben de gespecialiseerde organisaties en andere organen van de Verenigde Naties het recht vertegenwoordigd te worden bij de behandeling van de implementatie van de bepalingen van dit Verdrag die vallen binnen het kader van hun mandaat. Indien het dat opportuun acht, kan het Comité de gespecialiseerde organisaties en andere bevoegde organen uitnodigen deskundig advies te verstrekken voor de implementatie van het Verdrag op terreinen die vallen binnen het kader van hun onderscheiden mandaten. Het Comité kan gespecialiseerde organisaties en andere organen van de Verenigde Naties uitnodigen rapporten in te dienen over de implementatie van het Verdrag op terreinen die vallen binnen het kader van hun werkzaamheden;
- b. kan het Comité bij de uitvoering van zijn mandaat overleggen met andere bevoegde organen die zijn opgericht op grond van internationale mensenrechtenverdragen, teneinde de consistentie van hun onderscheiden rapportagerichtlijnen, suggesties en algemene aanbevelingen te waarborgen en dubbel werk en overlapping bij de vervulling van hun taken te voorkomen.

Artikel 39 **Rapportage door het Comité**

Het Comité brengt eenmaal per twee jaar verslag uit aan de Algemene Vergadering en aan de Economische en Sociale Raad en kan suggesties en algemene aanbevelingen doen naar aanleiding van de bestudering van de rapporten en informatie ontvangen van de Staten die Partij zijn. Deze suggesties en algemene aanbevelingen dienen in het rapport van het Comité te worden opgenomen tezamen met het eventuele commentaar van de Staten die Partij zijn.

Artikel 40 **Conferentie van de Staten die Partij zijn**

- 1 De Staten die Partij zijn komen periodiek bijeen in een Conferentie van de Staten die Partij zijn teneinde aangelegenheden te behandelen met betrekking tot de implementatie van dit Verdrag.
- 2 Uiterlijk zes maanden na de inwerkingtreding van dit Verdrag wordt de Conferentie van de Staten die Partij zijn bijeengeroepen door de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties belegt de volgende bijeenkomsten eenmaal per twee jaar of wanneer de Conferentie van de Staten die Partij zijn daartoe besluit.

Artikel 41 **Depositaris**

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties is depositaris van dit Verdrag.

Artikel 42 **Ondertekening**

Dit Verdrag staat vanaf 30 maart 2007 op het hoofdkwartier van de Verenigde Naties in New York open voor ondertekening door alle Staten en organisaties voor regionale integratie.

Artikel 43 **Instemming te worden gebonden**

Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd door de ondertekenende Staten en formeel te worden bevestigd door de ondertekenende organisaties voor regionale integratie. Het staat open voor toetreding door elke Staat of organisatie voor regionale integratie die het Verdrag niet heeft ondertekend.

Artikel 44 **Organisaties voor regionale integratie**

1. Een „organisatie voor regionale integratie” is een organisatie die is opgericht door soevereine Staten van een bepaalde regio waaraan haar lidstaten de bevoegdheid hebben overgedragen ter zake van aangelegenheden waarop dit Verdrag van toepassing is. Dergelijke organisaties leggen in hun akten van formele bevestiging of toetreding vast in welke mate zij bevoegd zijn ter zake van aangelegenheden waarop dit Verdrag van toepassing is. Deze organisaties doen de depositaris tevens mededeling van iedere relevante verandering in de reikwijdte van hun bevoegdheden.
2. Verwijzingen naar „Staten die Partij zijn” in dit Verdrag zijn binnen de reikwijdte van hun bevoegdheid tevens van toepassing op deze organisaties.
3. Voor de toepassing van artikel 45, eerste lid, en artikel 47, tweede en derde lid, worden akten, neergelegd door een organisatie voor regionale integratie, niet meegeteld.
4. Organisaties voor regionale integratie oefenen ter zake van binnen hun bevoegdheid vallende aangelegenheden hun stemrecht bij de Conferentie van de Staten die Partij zijn uit met een aantal stemmen dat gelijk is aan het aantal van hun lidstaten die partij zijn bij dit Verdrag. Bedoelde organisaties oefenen hun stemrecht niet uit indien een van hun lidstaten zijn stemrecht uitoefent, en omgekeerd.

Artikel 45 **Inwerkingtreding**

- 1 Dit Verdrag treedt in werking dertig dagen na de nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding.
- 2 Voor elke Staat of organisatie voor regionale integratie die het Verdrag na de nederlegging van de twintigste akte bekrachtigt, formeel bevestigt of ertoe toetreedt, treedt het Verdrag in werking dertig dagen na de nederlegging van zijn akte ter zake.

Artikel 46 **Vorbehouden**

1. Vorbehouden die onverenigbaar zijn met het onderwerp en het doel van dit Verdrag zijn niet toegestaan.
2. Vorbehouden kunnen te allen tijde worden ingetrokken.

Artikel 47 **Wijzigingen**

1. Elke Staat die Partij is kan een wijziging van dit Verdrag voorstellen en indienen bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal deelt voorgestelde wijzigingen mede aan de Staten die Partij zijn met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van de Staten die Partij zijn verlangen, teneinde de voorstellen te bestuderen en daarover te beslissen. Indien, binnen vier maanden na de datum van deze mededeling, ten minste

een derde van de Staten die Partij zijn een dergelijke conferentie verlangt, roept de Secretaris-Generaal de vergadering onder auspiciën van de Verenigde Naties bijeen. Wijzigingen die worden aangenomen door een meerderheid van twee derde van de aanwezige Staten die Partij zijn en hun stem uitbrengen, worden door de Secretaris-Generaal voorgelegd aan de Algemene Vergadering en vervolgens ter aanvaarding aan alle Staten die Partij zijn.

2. Een overeenkomstig het eerste lid van dit artikel aangenomen en goedgekeurde wijziging, treedt in werking dertig dagen nadat het aantal neergelegde akten van aanvaarding twee derde bedraagt van het aantal Staten die Partij waren op de datum waarop de wijziging aangenomen werd. De wijziging treedt vervolgens voor elke Staat die Partij is in werking dertig dagen na de datum waarop deze zijn instrument van aanvaarding heeft neergelegd. Een wijziging is uitsluitend bindend voor de Staten die Partij zijn die haar aanvaard hebben.
3. Indien daartoe bij consensus besloten is door de Conferentie van de Staten die Partij zijn, treedt een wijziging die is aangenomen en goedgekeurd in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel en uitsluitend betrekking heeft op de artikelen 34, 38, 39 of 40 voor alle Staten die Partij zijn in werking, dertig dagen nadat het aantal neergelegde akten van aanvaarding twee derde bedraagt van het aantal Staten die Partij waren op de datum waarop de wijziging werd aangenomen.

Artikel 48 **Opzegging**

Een Staat die Partij is kan dit Verdrag opzeggen door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De opzegging wordt van kracht een jaar na de datum van ontvangst van de kennisgeving door de Secretaris-Generaal.

Artikel 49 **Toegankelijk format**

De tekst van dit Verdrag wordt beschikbaar gesteld in toegankelijke formats.

Artikel 50 **Authentieke teksten**

De Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst van dit Verdrag zijn gelijkkelijk authentiek. TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekende gevolmachtigden, daartoe naar behoren gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, dit Verdrag hebben ondertekend.

DEEL II

DE DAG VAN JULES

Een vertaling van het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een beperking voor de dagelijkse praktijk van alledag voor de burger met een beperking.

DE DAG VAN JULES

De vertaling van het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap naar de praktische implicaties voor het leven van alledag, in dit geval het leven van Jules.

In december 2006 heeft de VN het verdrag opgesteld. Daarna hebben 155 landen het ondertekend, waaronder Nederland. Na ondertekening moet het verdrag nog geratificeerd worden, waarna implementatie in wet- en regelgeving kan aanvangen. Nederland heeft het verdrag nog niet geratificeerd, maar gaat dat op korte termijn doen. Nadat in Deel I de artikelen uit het verdrag zijn beschreven, laten we nu op praktisch niveau zien wat de implicaties zijn van de ratificatie van het VN Verdrag op het dagelijks leven van de burger.

We nemen een dag uit het leven van Jules, een achttienjarige jongen die aan de rand van de stad woont. We beschrijven de activiteiten die Jules gedurende de dag onderneemt. We beschrijven de betekenis voor het kunnen uitvoeren van deze activiteiten als Jules een beperking heeft en we beschrijven wat er vanuit het VN Verdrag op de schouders van de lokale overheid komt te liggen om te voldoen aan dit Verdrag.

We beseffen dat dit een gedeeltelijke weergave is van de werkelijkheid. Toch hebben we 'de dag van Jules' ingevuld omdat het een beeld geeft van wat de invulling van het VN Verdrag concreet betekent en daarmee de vaagheid waarmee dit soort verdragen veelal gepaard gaat, weghaalt. Het geeft daarmee handvatten wat het voor de lokale overheid betekent als het VN Verdrag wordt ingevoerd en wie wat moet doen om er invulling aan te geven.

We dichten Jules verschillende beperkingen toe. Daarbij zijn we niet uitgegaan van diagnoses maar van de letterlijke betekenis van beperking, namelijk het niet of minder gemakkelijk in staat zijn een bepaalde activiteit uit te kunnen voeren. Dat is waar het immers om gaat; het gaat niet over het stempel maar vooral over het kunnen vaststellen wat nodig is om de samenleving inclusief te maken, zodat iedereen er deel van kan uitmaken.

Jules kent de volgende beperkingen:

- ❖ Jules kan niet of niet goed horen
- ❖ Jules kan niet of niet goed zien
- ❖ Jules is rolstoelgebruiker; lees ook: als Jules slecht ter been is
- ❖ Jules kan niet of niet zo goed dingen begrijpen
- ❖ Jules is drukker dan de mensen om hem heen
- ❖ Jules heeft specifiek moeite met lezen of met rekenen
- ❖ Jules is onhandig of zeer onhandig in de sociale omgang met anderen
- ❖ Jules heeft vaak een tekort aan energie

Ook hier beseffen we dat er meer beperkingen zijn die Jules kan hebben, bijvoorbeeld dat Jules niet alles kan eten omdat hij er ziek van wordt of dat Jules geen controle heeft over zijn bewegingen. Deze rollen van Jules kunnen altijd nog worden uitgewerkt. Voor nu kiezen we voor de meest voorkomende beperkingen die Jules kan hebben.

We hopen dat we, door u mee te nemen op de dag van Jules, u kunnen ondersteunen in het invulling geven aan de voorbereiding van de implementatie van het VN Verdrag voor de rechten van de mensen met een beperking. We wensen u veel inzicht toe.

Brigitte van Lierop
Enid Reichrath
Selle van der Woude

De dag van Jules in vogelvlucht

- ✚ Het is ochtend. **Jules staat op, gaat zich wassen en kleedt zich aan, dan maakt hij zijn ontbijt, eet het op, pakt zijn spullen en maakt zich klaar om naar school te gaan. Hij gaat naar buiten en sluit de deur af. Het is tijd om te gaan!**
- ✚ En dan: **Jules gaat op weg naar de stad, naar school.**
- ✚ Op school **volgt hij de lessen, vandaag begint hij met gym**
- ✚ Daarna **heeft hij handvaardigheid.**
- ✚ In de pauze **haalt Jules een broodje en een kop soep in de kantine en nuttigt hij met zijn vrienden al het gekochte eten.**
- ✚ Na de pauze **heeft hij Engels: oeps een toets.**
- ✚ Na afloop van de lessen **gaat Jules naar het gemeenteloket om zijn paspoort aan te vragen.**
- ✚ Dan **gaat Jules naar een vriend en samen gaan ze naar het park, lekker chillen.**
- ✚ Op hun chillplek **gaan ze samen op internet zoeken naar een leuk festival in de buurt.**
- ✚ Jules speelt **zelf ook een instrument, hij speelt op een Braziliaanse bastrom en heeft les op de muziekschool.**
- ✚ **Jules kan niet te lang blijven, hij moet door naar zijn werk. Jules verdient bij, bij de supermarkt.**
- ✚ Als hij klaar is, **koopt hij nog wat spullen in de toko naast de supermarkt.**
- ✚ Dan gaat Jules **naar huis, onderweg stuurt hij nog wat Whatsappjes naar vrienden en hij belt met zijn moeder dat hij er aan komt.**
- ✚ Thuis gekomen, **helpt hij zijn vader met koken en dan eet Jules samen met zijn vader en moeder en kleine zusje en na het eten helpt hij mee met opruimen.**
- ✚ Vandaag maakt Jules geen huiswerk, **hij gaat sporten**
- ✚ Als Jules thuiskomt, **wil hij nog televisie kijken en nog even een blik in de lokale krant werpen.**
- ✚ **Jules heeft nog een ding dat hij moet doen. Er ligt een brief voor hem klaar, van de Gemeente over de vergunning die hij had aangevraagd. Daar moet hij nog snel een formulier op de site van de gemeente voor invullen.**
- ✚ En dan is de dag voorbij, **Jules maakt zich op voor de nacht, gaat naar bed en valt heerlijk in slaap.**

Het is ochtend. Jules staat op, gaat zich wassen en kleedt zich aan, dan maakt hij zijn ontbijt, eet het op, pakt zijn spullen en maakt zich klaar om naar school te gaan. Hij gaat naar buiten en sluit de deur af. Het is tijd om te gaan!

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, zal hij de badkamer moeten kunnen vinden en de kast(en) waar zijn kleren liggen. Ook zal Jules moeten kunnen uitzoeken welke kleding hij vandaag aantrekt en ervoor zorgen dat 'het allemaal goed zit'. Hij moet zich veilig in huis kunnen verplaatsen, er moeten dus geen onverwachte obstakels zijn. In de keuken zal hij de benodigdheden om zijn ontbijt klaar te maken moeten kunnen vinden. En hij moet veilig zijn ontbijt kunnen maken. Als laatste moet hij zijn schoolspullen kunnen pakken en zijn jas, en dan is hij klaar om de deur uit te gaan.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, moet hij vanuit zijn bed in zijn rolstoel kunnen komen en vervolgens naar de badkamer kunnen gaan. De badkamer moet geschikt zijn om in te kunnen manoeuvreren. Vervolgens moet hij vanuit zijn rolstoel bij de kleren in zijn kast kunnen komen en zich kunnen aankleden. Hij moet zich door het huis kunnen verplaatsen en in de keuken bij de benodigdheden komen om zijn ontbijt te maken.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, zal het voor hem duidelijk moeten zijn hoe hij zich moet wassen, welke kleding hij die dag het beste aan kan of wil doen en hoe hij zich moet aankleden. In de keuken is het nodig dat Jules weet wat hij moet doen om zijn ontbijt klaar te maken. Hij moet weten welke spullen hij voor school nodig heeft en hij moet weten welke sleutel te gebruiken om de deur af te sluiten.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, is het nodig dat Jules een duidelijke structuur heeft wat te doen vanaf opstaan, aankleden, ontbijt maken en klaarmaken om naar school te gaan.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij de handelingen die hij nu doet, zodanig moeten uitvoeren dat hij zoveel mogelijk energie overhoudt.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- Jules leren 'hoe om te gaan met zijn beperking'.
- Aanpassingen regelen in huis zodat Jules zich, gelijk aan de huisgenoten, kan bewegen in het huis.
- Persoonlijke hulpmiddelen regelen voor Jules zodat hij kan doen wat nodig is.
- De zorg en ondersteuning regelen die Jules nodig heeft om op te staan en zich klaar te maken voor school.
- Medewerkers van zorgaanbieders bewust maken van de rol van Jules in het gezin en de samenleving en hen trainen hoe op een empowerende wijze hiermee om te gaan.
- Medewerkers van zorgaanbieders leren hoe met Jules te communiceren, op een manier die bij Jules past, die hij kan verstaan en begrijpen.

En dan: Jules gaat op weg naar de stad, naar school.

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, moet hij veilig op school kunnen komen en moet hij kunnen anticiperen op andere verkeersdeelnemers.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, moet hij weten hoe hij op school kan komen en moet hij zich onderweg kunnen blijven oriënteren om te weten waar hij is. En er moeten geen onverwachte obstakels zijn die zijn veiligheid in gevaar brengen.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, moet hij zonder omwegen bij school kunnen komen. Dan moet hij de mogelijkheid hebben om met het openbaar vervoer te gaan, als dat hem tenminste naar school brengt. En als hij rolt, moeten de straten en stoepen toegankelijk zijn.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, moet hij weten hoe hij op school moet komen.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, is het nodig dat hij zich kan concentreren op de weg naar school en zich niet laat afleiden door allerlei zaken om hem heen.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, maakt dat niet uit voor de activiteit die hij nu doet.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig dat de communicatie tussen hem en de medewerkers van het openbaar vervoer en de medeweggebruikers goed verloopt.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij de handelingen die hij nu doet, zodanig moeten uitvoeren dat hij zoveel mogelijk energie overhoudt.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- Jules, indien nodig, leren hoe om te gaan met verkeer.
- De openbare weg zodanig inrichten dat Jules geen obstakels tegenkomt die hem verhinderen door te gaan, dat Jules zich veilig kan verplaatsen en de straat over kan steken, en dat er voldoende informatie beschikbaar is voor Jules om te weten waar hij zich bevindt en hoe hij ergens kan komen.
- De mensen die de openbare weg inrichten bewust maken dat Jules gebruik maakt van de weg en hen ondersteunen hoe met Jules rekening te houden bij de uitvoering van hun werk.
- Het lokale openbaar vervoer zodanig vormgeven dat Jules meekan en dat hij weet welke haltes er aan komen.
- Het personeel van het lokale openbaar vervoer bewust maken dat ze Jules kunnen tegenkomen en trainen hoe met Jules om te gaan.
- Het private openbaar vervoer bewust maken dat Jules een passagier is en stimuleren dat Jules met hen mee kan reizen.
- De zorg die Jules eventueel nodig heeft, zodanig inrichten dat Jules niet gehinderd wordt om naar school te gaan.

Op school volgt hij de lessen, vandaag begint hij met gym

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, heeft hij geen problemen met de school in komen en zich door het schoolgebouw te bewegen. Wel moet hij de instructies van de gymdocent kunnen meekrijgen. En hij moet veilig kunnen meedoen met de gymles.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, moet hij als eerste veilig de school in kunnen komen en veilig naar het gymlokaal toe kunnen komen en moet hij weten hóe hij er komt. Jules moet de instructies van de gymdocent kunnen meekrijgen en hij moet veilig kunnen meedoen met de gymles.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, moet hij, net als zijn schoolgenoten, de ingang van de school kunnen betreden en door het schoolgebouw naar het gymlokaal kunnen komen. En Jules moet veilig kunnen meedoen met de gymles.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, moet hij herkennen waar op school hij zich bevindt en hoe hij naar het gymlokaal komt. Jules moet ook de instructies van de gymdocent kunnen begrijpen en hij moet veilig kunnen meedoen met de gymles.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, is het nodig dat hij zich kan concentreren op de oefeningen in de gymles.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, maakt dat niet uit voor de activiteit die hij nu doet.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig dat Jules, zijn gymleraar en zijn klasgenoten een manier vinden om elkaar niet in de weg te zitten in de gymles.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij de gymles zoveel als mogelijk meedoen om zo energie op te bouwen voor de rest van de dag.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De zorg en ondersteuning aanbieden die Jules nodig heeft om de lessen te kunnen volgen.
- Het schoolgebouw zodanig inrichten dat Jules geen obstakels tegenkomt die hem verhinderen door te gaan, dat hij zich veilig en kan verplaatsen en dat er voldoende informatie beschikbaar is voor Jules om te weten waar hij zich bevindt en hoe hij ergens kan komen.
- Het gymlokaal zodanig vorm te geven en in te richten dat Jules er gelijk aan zijn klasgenoten de les kan volgen.

De school heeft binnen het VN Verdrag vanuit de nationale overheid de taak om:

- De medeleerlingen bewust te maken dat Jules 'er een van hen is', en hen te trainen hoe met Jules om te gaan.

En

- De docenten gym bewust te maken dat Jules hun leerling is en hen trainen hoe gymles te geven als Jules meedoet.
- De docenten gym leren hoe met Jules te communiceren op een manier die bij hem past, en die hij 'verstaat' en begrijpt.

En

- De gymlessen zodanig in te vullen dat Jules mee kan doen met zijn klas

Daarna heeft hij handvaardigheid.

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, is het zaak dat hij toch de instructies van de docent kan meekrijgen. En hij moet veilig van de benodigde gereedschappen en materialen gebruik kunnen maken.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, moet hij weten hoe hij bij het handvaardigheid lokaal kan komen en in het lokaal moet hij zich veilig kunnen verplaatsen. Ook is het zaak dat hij de instructies van de docent kan meekrijgen. En hij moet veilig van de benodigde gereedschappen en materialen gebruik kunnen maken.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, moet hij naar en in het handvaardigheid lokaal kunnen komen. En hij moet bij alle materialen en gereedschappen kunnen komen.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, moet hij weten hoe hij in het juiste lokaal komt. Hij moet ook de instructies van de docent begrijpen en hij moet weten hoe hij veilig en goed gebruik maakt van de benodigde gereedschappen en materialen.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, is het nodig dat hij zich kan concentreren op de dingen die hij moet leren in de les.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, is het nodig dat hij ondersteuning krijgt bij instructies en berekeningen.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig dat Jules en zijn klasgenoten en de docent een omgangsvorm hebben die zorgt dat Jules zich veilig voelt om gelijk aan zijn klasgenoten deel te nemen aan de les.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij de handelingen die hij nu doet, zodanig moeten uitvoeren dat hij zoveel mogelijk energie overhoudt.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- Het handvaardigheidslokaal zodanig vorm te geven en in te richten dat Jules er gelijk aan zijn klasgenoten de les kan volgen.

De school heeft binnen het VN Verdrag vanuit de nationale overheid de taak om:

- De medeleerlingen bewust te maken dat Jules 'er een van hen is', en hen te trainen hoe met Jules om te gaan.

En

- De docenten handvaardigheid bewust te maken dat Jules hun leerling is en hen trainen hoe handvaardigheid te geven als Jules meedoet.
- De docenten handvaardigheid leren hoe met Jules te communiceren op een manier die bij hem past, en die hij 'verstaat' en begrijpt.
- De handvaardigheidslessen zodanig in te vullen dat Jules veilig mee kan doen met zijn klas

In de pauze **haalt Jules een broodje en een kop soep in de kantine en nuttigt hij met zijn vrienden al het gekochte eten.**

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, moet hij toch kunnen communiceren met de medewerker van de kantine bij het kiezen en betalen.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, moet hij weten hoe hij in de kantine komt. Hij moet daar veilig kunnen komen en zich er veilig kunnen verplaatsen. Hij moet informatie krijgen over de keuze aan soepen en broodjes. Hij moet veilig zijn kop soep en broodje kunnen krijgen.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, moet hij in de kantine kunnen komen en zich er veilig kunnen verplaatsen. Hij moet zijn soep en broodje kunnen uitkiezen, bestellen, aanpakken en betalen
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, moet hij weten waar de kantine is en hoe hij er moet komen. Hij moet kunnen kiezen, bestellen en betalen.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, is het nodig dat hij zich kan concentreren op de activiteit die hij nu uitvoert, en dat is eten met vrienden.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, maakt dat niet uit voor de activiteit die hij nu doet.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig dat Jules en de kantine medewerkers een omgangsvorm hebben die zorgen dat Jules zich veilig voelt om zijn keuzes te kunnen maken en af te rekenen. En is het nodig dat Jules en zijn vrienden een omgangsvorm hebben die zorgt dat Jules zich veilig voelt om samen te lunchen.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, is zal hij de handelingen die hij nu doet, zodanig moeten uitvoeren dat hij zoveel mogelijk energie overhoudt.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De kantine zodanig inrichten dat Jules zich kan verplaatsen van de ingang naar de balie en naar de tafels of andere plekken in de kantine. En zodanig inrichten dat Jules kan kiezen uit wat er is, kan bestellen en kan afrekenen op een gelijkwaardige wijze als zijn medeleerlingen.

De school heeft binnen het VN Verdrag vanuit de nationale overheid de taak om:

- De kantine medewerkers bewust te maken dat Jules een leerling is die zijn bestelling wil doen.
- De kantine medewerkers leren hoe met Jules te communiceren als hij aan het kiezen is, bestelt en afrekenen en op een manier die bij hem past, en die hij 'verstaat' en begrijpt.
- De kantine zodanig in te richten dat Jules kan kiezen uit wat er is, kan bestellen en kan afrekenen.

Na de pauze heeft hij Engels: oeps een toets.

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, moet hij in staat zijn om de luistertoets te kunnen maken. En hij moet de instructies van de docent kunnen begrijpen.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, moet hij de instructies die bij de toets horen, kunnen meekrijgen en hij moet de toets kunnen maken.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, is het zaak dat hij weet dat er vandaag een toets is en geen les zoals normaal. En hij moet weten wat hij moet doen bij een toets.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, is het nodig dat hij zich kan concentreren op de toets en geen afleiding heeft hiervoor.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, is het nodig dat hij ondersteuning krijgt bij het lezen; als het kan van een apparaat en anders met persoonlijke ondersteuning.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig dat Jules en zijn klasgenoten en de docent een omgangsvorm hebben die zorgt dat Jules zich veilig voelt om gelijk aan zijn klasgenoten deel te nemen aan de les.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij de handelingen die hij nu doet, zodanig moeten uitvoeren dat hij zoveel mogelijk energie overhoudt.

De school heeft binnen het VN Verdrag vanuit de nationale overheid de taak om:

- De docenten bewust te maken dat Jules met alles meedoet en hen te trainen in hoe Jules met alles mee te laten doen, zo ook de luistertoets.
- De docenten te voorzien van materiaal dat nodig is om Jules, gelijk aan de anderen, de les te laten kunnen volgen en toetsen te maken.

Na afloop van de lessen gaat Jules naar het gemeenteloket om zijn paspoort aan te vragen.

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, moet hij weten wanneer hij aan de beurt is. En hij moet kunnen communiceren met de balie medewerker; hij moet vragen kunnen stellen en beantwoorden en antwoorden kunnen begrijpen.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, moet hij in het gemeenteloket zijn weg kunnen vinden. En hij moet weten wanneer hij aan de beurt is en naar welke balie hij moet gaan.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, moet hij het gemeenteloket in kunnen komen en bij de juiste balie kunnen komen en daar de papieren kunnen overhandigen en kunnen ondertekenen.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, moet hij toch in het gemeenteloket zijn weg kunnen vinden. Hij moet weten wanneer hij aan de beurt is en naar welke balie hij moet gaan. Hij moet onthouden wat hij op het gemeenteloket komt doen, en hij moet begrijpen wat van hem gevraagd wordt en moet kunnen doen waarvoor hij komt.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, is het nodig dat hij zich kan concentreren op dewat hij komt doen en hij niet wordt afgeleid
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, is het nodig dat hij ondersteuning krijgt bij het lezen; als het kan van een apparaat en anders met persoonlijke ondersteuning.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig dat Jules en de balie medewerkers een omgangsvorm hebben die zorgt dat Jules zich veilig voelt om vragen te stellen en zijn paspoort aan te vragen.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij de handelingen die hij nu doet, zodanig moeten plannen dat hij zoveel mogelijk energie overhoudt.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- Het stads kantoor, het gemeenteloket alsook andere voor publiek geopende ruimten voor Jules toegankelijk maken.
- Het in het stads kantoor realiseren van een voor Jules herkenbare bewegwijzering om bij het paspoortenloket te komen.
- In de wachtruimte van het loket een voor Jules zichtbaar, hoorbaar en herkenbaar oproepsysteem realiseren.
- De balie medewerkers bewust maken dat Jules klant is; een klant die zij op passende wijze te woord moeten staan en verder helpen.
- De balie medewerkers trainen om Jules op passende wijze te woord te staan en verder te helpen.
- De balie medewerkers van alle materiaal voorzien dat nodig is om Jules op passende wijze te woord te staan en verder te helpen. Denk bijvoorbeeld aan het beschikbare foldermateriaal en de informatie op websites; dat deze beschikbaar zijn op een manier die voor Jules verstaanbaar en begrijpelijk is.

Dan gaat Jules naar een vriend en samen gaan ze naar het park, lekker chillen.

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen, maakt niet uit voor de activiteit die hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien, moet hij zich in het park kunnen blijven oriënteren om te weten waar hij is en hoe hij overal in het park kan komen, en ook hoe hij er uit kan komen.*
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is, moeten de wegen in het park en de chillplek toegankelijk zijn.*
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen, moet hij herkennen waar hij is in het park en hoe hij overal in het park kan komen, en dus ook hoe hij er uit kan komen.*
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft, zal hij moeten besluiten of deze activiteit past in zijn energieschema, of hij dan voldoende energie overhoudt om de andere dingen te doen die hij wil en moet doen op die dag.*

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De wegen in het park zodanig inrichten dat Jules geen obstakels tegenkomt die hem verhinderen door te gaan, dat Jules er zich veilig in kan bewegen en niet het risico loopt van de weg te raken, en dat er voldoende informatie beschikbaar is voor Jules om te weten waar hij zich bevindt en hoe hij ergens kan komen; informatie op een manier die Jules kan verstaan en begrijpen.
- De mensen die het park inrichten bewust maken dat Jules gebruik maakt van het park en hen ondersteunen hoe met Jules rekening te houden.

Op hun chillplek gaan ze samen op internet zoeken naar een leuk festival in de buurt.

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, is het nodig dat de gesproken tekst op internet ook in geschreven tekst beschikbaar is.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, is het nodig dat de geschreven tekst op internet ook in gesproken vorm beschikbaar is, dat andere vormen van visuele informatie in gesproken vorm worden toegelicht en hij moet zelf informatie kunnen invoeren als dat wordt 'gevraagd'.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, maakt niet uit voor de activiteit die hij nu doet.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, is het nodig dat de uitleg op de sites waar ze langs gaan en moeten zijn, begrijpelijk is voor Jules. Dat geldt ook voor de informatie over het festival en het bestellen van kaarten voor het festival.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, is het nodig dat de uitleg op de sites waar ze langs gaan en moeten zijn, begrijpelijk is voor Jules en ook in gesproken vorm beschikbaar is. Dat geldt ook voor de informatie over het festival en het bestellen van kaarten voor het festival.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De wegen naar het festival toegankelijk en herkenbaar maken voor Jules.
- De organisatoren van het openbare festival bewust maken dat Jules festivalganger is en hen ondersteunen hoe met Jules rekening te houden.
- De private organisator van het festival bewust maken dat Jules festivalganger is en stimuleren dat Jules naar het festival kan.

Jules speelt zelf ook een instrument, hij speelt op een Braziliaanse bastrom en heeft les op de muziekschool.

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, is het nodig dat hij de instructies van de muziekleraar kan begrijpen. Voor de rest is het vooral genieten van de trillingen.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, maakt niet uit voor deze activiteit, het is vooral genieten van het geluid. Het is wel zo dat Jules de instructies en aan te leren vaardigheden mondeling moet ontvangen.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, maakt dat niet uit voor de activiteit die hij nu doet.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, is het nodig dat hij goede instructies krijgt hoe het instrument te bespelen
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, moet hij de mogelijkheid hebben om de energie die hij heeft, te stoppen in de muziekles en als dat niet kan, deze van tevoren verminderen dan wel andere mogelijkheden te benutten om zijn energie te reguleren.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, is het beter als hij zijn instructies mondeling krijgt.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig dat Jules en muziekleraar en medeleerlingen een omgangsvorm hebben die zorgt dat Jules zich veilig voelt om deel te nemen aan de muziekles.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij moeten besluiten of deze activiteit past in zijn energieschema, of hij dan voldoende energie overhoudt om de andere dingen te doen die hij wil en moet doen op die dag. Hij kan hierover afspraken maken met zijn muziekleraar.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De gemeentelijke muziekschool toegankelijk maken voor Jules, dus de ingang, gangen, ruimtes en sanitaire voorzieningen rolstoeltoegankelijk maken, zorgen dat de lichtknoppen op de hoogte voor Jules als rolstoeler zitten, bewegwijzering regelen die Jules kan begrijpen, zodat hij weet waar hij is en waar hij naar toe moet.
- De ontwerpers en bouwers van de gemeentelijke muziekschool bewust maken dat Jules muziekles volgt en hen ondersteunen in hoe muziekscholen te ontwerpen en bouwen waar Jules muziekles kan volgen.
- De medewerkers van de muziekschool bewust maken dat Jules gebruik maakt van de muziekschool en hen trainen hoe met Jules om te gaan.
- De medewerkers van de muziekschool trainen hoe muziekles te geven aan Jules, op een manier die Jules kan verstaan en begrijpen.
- De medewerkers van de muziekschool van alle materiaal voorzien dat nodig is om Jules op passende wijze te informeren over de mogelijkheden binnen de muziekschool en muziekles aan hem te geven. Bijvoorbeeld alle foldermateriaal en muzieklesteksten beschikbaar maken op een manier die voor Jules verstaanbaar en begrijpelijk is.
- De medewerkers van de private muziekschool bewust maken dat Jules gebruik maakt van hun muzieklessen en hen stimuleren en faciliteren om dat gebruik in te vullen.

Jules kan niet te lang blijven, hij moet door naar zijn werk. Jules verdient bij, bij de supermarkt.

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, is het nodig dat Jules met zijn collega's en leidinggevende moet kunnen communiceren. En misschien ook met klanten; als dat zo is, is het nodig dat het voor de klanten duidelijk is dat hij hen niet of niet goed kan horen. Bij de keuze van het werk is het nodig om rekening te houden met wat Jules kan en niet kan.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, is het nodig dat hij de weg in de supermarkt goed kent, dus ook de weg naar de kantine en het toilet, en dat er geen onverwachte obstakels zijn die hem de doorgang belemmeren of tot gevaarlijke situaties kunnen leiden. Bij de keuze van het werk is het nodig om rekening te houden met wat Jules kan en niet kan. Afhankelijk van het werk dat hij doet, heeft hij materiaal nodig dat hem ondersteunt in de uitvoering van zijn werk.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, is het nodig dat hij in de supermarkt goed op zijn werkplek kan komen, en ook in de kantine en op het toilet. Afhankelijk van het werk dat hij doet, heeft hij materiaal nodig dat hem ondersteunt in de uitvoering van zijn werk.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, is het nodig dat hij ondersteuning krijgt om op tijd te komen. En hij moet weten en onthouden hoe hij op zijn werk komt. Bij de keuze van het werk is het nodig om rekening te houden met wat Jules kan en niet kan. Wanneer Jules taken krijgt toebedeeld, heeft hij duidelijke instructies nodig en tijd om deze te begrijpen en deze taken zich eigen te maken. Jules heeft het nodig het gevoel te hebben dat zijn baas en collega's blij met hem zijn en dat hij met zijn vragen bij hen terecht kan.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, moet hij de mogelijkheid hebben om de energie die hij heeft, te stoppen in zijn werk en als dat niet kan, deze van tevoren of tussendoor verminderen dan wel andere mogelijkheden te benutten om zijn energie te reguleren.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, hoeft dat geen invloed te hebben op het werk dat hij doet in de supermarkt. Bij de keuze van het werk is het in ieder geval nodig om rekening te houden met wat Jules kan en niet kan.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig om rekening te houden met wat Jules kan en niet kan. Ook is het nodig dat Jules, zijn collega's en leidinggevende een omgangsvorm hebben die zorgt dat Jules zich veilig voelt als supermarktmedewerker. Als hij met klanten contact heeft, is het nodig dat Jules leert hoe met klanten om te gaan.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij de handelingen die hij nu doet, zodanig moeten uitvoeren dat hij zoveel mogelijk energie overhoudt. Ook zal hij moeten besluiten of deze activiteit past in zijn energieschema, of hij dan voldoende energie overhoudt om de andere dingen te doen die hij wil en moet doen op die dag. Jules kan hierover afspraken maken met zijn baas.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De collega's en leidinggevende van Jules bewust maken dat Jules 'er een van hen is', en hen trainen hoe met Jules om te gaan.
- De collega's en leidinggevende van Jules leren hoe met Jules te communiceren op een manier die bij Jules past en die hij kan verstaan en begrijpen.
- Het management van de supermarkt bewust maken dat Jules bij hen kan werken en hen stimuleren en faciliteren om dat te realiseren.
- Jules ondersteunen in het uitvoeren van zijn werk, door hem te trainen met bepaalde situaties om te gaan en hem te voorzien van de hulpmiddelen die hij nodig heeft om zijn werk uit te voeren.

Als hij klaar is, **koopt hij nog wat spullen in de toko naast de supermarkt.**

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, is het nodig dat de medewerkers de doofheid herkennen en weten hoe met Jules te communiceren.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, moet hij er van op aan kunnen dat hij de juiste producten gepakt heeft en veilig kan afrekenen.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, moet hij langs alle rekken kunnen rijden om een keuze te kunnen maken en moet hij bij de producten kunnen komen als ook moet de kassa en de balie op een hoogte zijn dat 'hij er bij kan'.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, is het nodig dat de medewerkers hem met eenvoudige woorden uitleg kunnen geven over producten en hem de tijd geven deze uitleg te begrijpen en ook bij het afrekenen tijd uittrekken om zeker te zijn dat Jules het goed begrepen heeft.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, is het nodig dat hij ondersteuning krijgt bij het lezen en rekenen; als het kan van een apparaat en anders met persoonlijke ondersteuning.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig dat Jules en de winkelmedewerker een omgangsvorm hebben die zorgt dat Jules zich veilig voelt om zijn keuzes te maken en af te rekenen.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De medewerkers van de toko bewust maken dat Jules een klant is.
- De medewerkers trainen hoe met Jules om te gaan, in dit geval trainen in hoe met Jules te communiceren als hij dingen vraagt en aan het einde afrekent op een manier die bij hem past en die hij verstaat en begrijpt.
- Het management van de toko bewust maken dat Jules een klant is en hen stimuleert en faciliteert in het realiseren van een winkel die toegankelijk is en waar Jules terecht kan voor zijn boodschappen; waar hij doorheen kan gaan, zijn boodschappen kan vinden en vragen kan stellen.

Dan gaat Jules naar huis, onderweg stuurt hij nog wat Whatsappjes naar vrienden en hij belt met zijn moeder dat hij er aan komt.

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen, maakt dat niet uit voor zijn Whatsapp activiteiten, wel heeft hij een gsm nodig die spraak in tekst kan omzetten om met zijn moeder te bellen.*
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien, maakt dat niet uit voor zijn belactiviteiten, wel heeft hij een gsm nodig met spraakherkenning zodat hij zijn Whatsappjes kan versturen.*
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen, is het nodig dat hij goede uitleg krijgt over het gebruik van zijn mobiele telefoon. Verder maakt het niet uit voor wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen, is het nodig dat hij leert om zijn moeder te bellen zodat zij weet waar ze aan toe is.*
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.*

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De medewerkers van de lokale telefoonaanbieders bewust maken dat Jules een klant is en hen trainen in hoe met Jules te communiceren als hij dingen vraagt op een manier die bij hem past en die hij verstaat en begrijpt.

Thuis gekomen, **helpt hij zijn vader met koken en dan eet Jules samen met zijn vader en moeder en kleine zusje en na het eten helpt hij mee met opruimen.**

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, heeft weinig invloed op zijn kookkunsten. tafel heeft hij het nodig dat hij 'verstaanbaar' is voor zijn familie en dat hij hen kan 'verstaan', bijvoorbeeld door liplezen en gebarentaal.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, is het nodig dat Jules op apparatuur kookt, die voor hem veilig is en waarbij hij signalen krijgt als het eten gereed is. Hij moet leren eten met bestek, gelijk zijn gezinsgenoten. Ook is het nodig dat er een duidelijke structuur in de keuken is, zodat Jules alles kan vinden voor het koken maar na het eten ook alles kan opruimen.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, heeft weinig invloed op zijn kookkunsten; wel moeten het kookgerei, de etenswaren, het aanrechtblad en het kooktoestel voor hem bereikbaar zijn. Ook voor het eten maakt het niet veel uit. Alleen bij het opruimen, moet het eetgerei op een voor hem bereikbare plaats staan.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, is het nodig dat hij van zijn vader duidelijke instructies krijgt bij het koken en opruimen en dat hij deze instructies met regelmaat herhaalt. Aan tafel kan Jules gewoon meedoen, mits zijn ouders en zijn zusje met hem praten in woorden die hij begrijpt zodat hij mee kan doen met het gesprek.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, moet hij de mogelijkheid hebben om de energie die hij heeft, te stoppen in het koken en als dat niet kan, deze energie van tevoren verminderen dan wel andere mogelijkheden te benutten om zijn energie te reguleren.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig dat Jules en zijn familie een omgangsvorm hebben die zorgt dat ze samen een goede omgang hebben.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij moeten besluiten of deze activiteit past in zijn energieschema, of hij dan voldoende energie overhoudt om de andere dingen te doen die hij wil en moet doen op die dag.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- Jules de vaardigheden leren die nodig zijn om mee te draaien in het gezin, in alle facetten.
- De ouders en het zusje van Jules ondersteunen in hoe met Jules om te gaan op een zodanig wijze dat Jules meedraait in het gezin.
- Jules leren communiceren met zijn ouders en zusje.
- De ouders en het zusje van Jules leren te communiceren op een manier die bij Jules past, die hij kan verstaan en begrijpen.
- De ouders van Jules faciliteren in het verkrijgen van materialen en hulpmiddelen die nodig zijn om Jules te laten meedraaien in het gezin.

Vandaag maakt Jules geen huiswerk, hij gaat sporten

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, is het nodig dat zijn clubgenoten weten hoe met hem te communiceren tijdens het sporten, en is het nodig dat zijn trainer weet hoe hem instructies te geven zodat Jules steeds beter kan worden in zijn sport.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, is het nodig dat zijn clubgenoten weten hoe met hem te communiceren tijdens het sporten, en is het nodig dat zijn trainer weet hoe hem instructies te geven zodat Jules steeds beter kan worden in zijn sport. Ook is het nodig dat Jules weet waar alles is in de sportaccommodatie en dat er geen onverwachte obstakels aanwezig zijn.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, is het nodig dat de sportaccommodatie toegankelijk is; dat Jules kan binnenkomen, kan omkleden, douchen en naar de sportruimte kan gaan. Als er een kantine is, is het nodig dat Jules er kan komen om met zijn clubgenoten 'na te praten' en er gelijk de anderen iets kan bestellen en afrekenen.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, is het nodig dat zijn clubgenoten weten hoe met hem te communiceren tijdens het sporten, en is het nodig dat zijn trainer weet hoe hem instructies te geven zodat Jules steeds beter kan worden in zijn sport.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, is het handig dat hij een sport kiest waarin hij zijn energie goed kwijt kan.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, is het nodig dat Jules, zijn trainer en zijn medesportgenoten een omgangsvorm hebben die zorgt dat Jules zich veilig voelt om te sporten.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij moeten besluiten of deze activiteit past in zijn energieschema, of hem dat voldoende energie geeft om de andere dingen te doen die hij nog wil en moet doen op die dag.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De gemeentelijke sportaccommodaties toegankelijk maken, zodat Jules er in kan, gebruik kan maken van de kleedkamers, douches, toilet, kantine en het sportgedeelte, en er zijn weg kan vinden.
- De bouwers van gemeentelijke sportaccommodaties bewust maken dat Jules een sporter is en hen ondersteunen hoe sportaccommodaties te ontwerpen en bouwen waar Jules kan sporten.
- De vrijwilligers, trainers en besturen van gemeentelijke sportclubs bewust maken dat Jules lid kan worden als hij dat wil en hen ondersteunen in het regelen van het sporten voor Jules en alle andere activiteiten die bij de sportclub horen.
- De vrijwilligers, trainers en besturen van de clubs waar Jules lid van is, leren te communiceren met Jules op een manier die bij hem past, die hij kan verstaan en begrijpen.
- Private aanbieders van sportaccommodaties bewust maken dat Jules mogelijk wil sporten en hen stimuleren en faciliteren om dat voor Jules mogelijk te maken.

Als Jules thuiskomt, **wil hij nog televisie kijken en nog even een blik in de lokale krant werpen.**

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, is het nodig dat alle gesproken informatie aan hem wordt aangeboden in woord of in beeld. In dat laatste geval moet Jules geleerd hebben om gebarentaal te verstaan. Dat Jules niet of niet goed kan horen maakt niet uit voor het lezen van de krant.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, is het nodig dat alle geschreven informatie aan hem wordt aangeboden in woord en klank.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, maakt niet uit voor het televisiekijken of de krant lezen.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, is het nodig dat de informatie aan hem wordt aangeboden op een voor hem begrijpelijke wijze, dus simpele woorden gebruiken, geen beeldspraken, korte zinnen, veel beelden en pictogrammen.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, is het nodig dat de krant voor Jules in gesproken vorm beschikbaar is.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, maakt dat niet uit voor wat hij nu doet.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De lokale private media aanbieders als bijvoorbeeld de lokale televisie of de krant, bewust maken dat Jules hun producten gebruikt en hen stimuleren en faciliteren om hun producten als televisie en krant zodanig te maken dat Jules hen inderdaad kan gebruiken.

Jules heeft nog een ding dat hij moet doen. Er ligt een brief voor hem klaar, van de Gemeente over de vergunning die hij had aangevraagd. Daar moet hij nog snel een formulier op de site van de gemeente voor invullen.

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen*, maakt niet uit voor het invullen van het formulier op de site van de gemeente.
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien*, is het nodig dat de site van de gemeente voor hem 'leesbaar' is, en dat hij het formulier kan invullen en hij zeker weet dat hij alles goed heeft ingevuld. Ondersteuning door spraak is dan nodig.
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is*, maakt niet uit voor het invullen van het formulier op de site van de gemeente.
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen*, is het nodig dat de brief van de Gemeente in voor hem begrijpelijke taal is geschreven, dat hij op de website van de gemeente het formulier kan vinden en dat hij de vragen begrijpt die in het formulier worden gesteld.
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen*, maakt dat niet uit bij wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen*, is het nodig dat hij ondersteuning krijgt bij het lezen; als het kan van een apparaat en anders met persoonlijke ondersteuning.
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen*, maakt dat niet uit bij wat hij nu doet.
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft*, zal hij moeten besluiten of deze activiteit past in zijn energieschema van de dag.

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- Informatie vanuit de Gemeente aanbieden op een manier die Jules kan 'verstaan' en begrijpen.
- Invulformulieren van de Gemeente, op papier en online, zodanig opstellen dat Jules deze kan invullen; dat hij ze kan 'lezen' en begrijpen.
- De medewerkers van de Gemeente, inclusief de ontwikkelaars van de website, bewust maken dat Jules hun informatie nodig heeft en dat Jules hun invulformulieren gebruikt.
- De medewerkers van de Gemeente trainen in het communiceren met Jules, op een manier die Jules kan verstaan en begrijpen.

En dan is de dag voorbij, **Jules maakt zich op voor de nacht, gaat naar bed en valt heerlijk in slaap.**

Wat als Jules

- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan horen, maakt dat niet uit bij wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules niet of niet goed kan zien, is het nodig dat hij weet waar alles staat, dus dat er vaste plekken zijn voor de tandenborstel, de zeep, de handdoek en de nachtkleren en dat er geen onverwachte obstakels zijn, die hem hinderen.*
- ❖ *Als Jules rolstoelgebruiker is, is het nodig dat hij vanuit zijn rolstoel in zijn bed kan komen om lekker te gaan slapen.*
- ❖ *Als Jules niet of niet zo goed dingen kan begrijpen, maakt dat niet uit bij wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules drukker is dan de mensen om hem heen, is het nodig dat Jules een goede nachtrust krijgt en zijn energie kan loslaten.*
- ❖ *Als Jules specifiek moeite heeft met lezen of met rekenen, maakt dat niet uit bij wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules onhandig of zeer onhandig is in de omgang met anderen, maakt dat niet uit bij wat hij nu doet.*
- ❖ *Als Jules vaak een tekort aan energie heeft, kan hij nu zich heerlijk overgeven aan de nachtrust.*

De betekenis van het VN Verdrag voor Jules: vanuit het VN Verdrag horen de volgende activiteiten vanaf ratificatie bij de taak van de lokale overheid:

- De persoonlijke mobiliteit van Jules zodanig bevorderen dat hij maximaal zelfstandig kan doen wat hij wil of moet doen, in dit geval naar bed gaan en Jules als rolstoelgebruiker heeft dan transfermogelijkheden nodig.

DEEL III

HOE LOKALER, HOE INCLUSIEVER

Een beschrijving van voor Nederland relevante artikelen uit het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een beperking en de betekenis ervan voor regelgeving op lokaal niveau.

Hoe lokaler, hoe inclusiever

De vertaling van het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap naar, en vooral ook door het lokaal bestuur.

In december 2006 heeft de VN het verdrag¹ opgesteld. Daarna hebben 155 landen het ondertekend, waaronder Nederland. Na ondertekening moet het verdrag nog geratificeerd worden, waarna implementatie in wet- en regelgeving kan aanvangen. Nederland heeft het verdrag nog niet geratificeerd, maar gaat dat op korte termijn doen. De hoogste tijd om nationale en lokale regelgeving tegen het licht te houden en de gevolgen van ratificering in wijzigingsvoorstellen te vertalen.

Het verdrag is niet in de laatste plaats gericht op landen waar het nog slecht gesteld is met de rechten van mensen met een handicap². Basale rechten als 'recht op leven' en 'toegang tot de rechter' zijn in Nederland al bij wet geregeld. Recht op 'vrijwaring van foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing' zijn in ons land in grondrechten vastgelegd. Daarmee is het VN Verdrag vanuit een juridisch oogpunt gezien, al grotendeels verankerd in de Nederlandse wetgeving, hetgeen in vele andere landen nog niet het geval is. Tegelijkertijd betekent dit allerm minst dat het daarmee in de praktijk van alledag niet meer speelt. Integendeel, nog dagelijks vinden in de praktijk handelingen plaats die volgens de grondwet niet zouden mogen plaatsvinden.

Ook betekent het allerm minst dat de vertaling van het verdrag naar onze wetgeving een kleinigheid is. Dat 'wij het allemaal al goed geregeld hebben'. In onze wetgeving gaat het vaak om betekenisvolle nuances. Voorbeeld: de compensatieplicht in de Wet maatschappelijke ondersteuning geeft aanspraak op woonvoorzieningen. De gemeente heeft het recht te volstaan met het aanbieden van een vervangende al aangepaste woning. Dat kan heel goed niet de woning zijn die door betrokkene gewenst wordt. Het is ook mogelijk dat de gemeente de huidige woning wel aanpast. Maar daarna kan betrokkene een aantal jaren geen aanspraak maken op een aangepaste woning elders. Ook niet als bijvoorbeeld gezinssamenstelling of werk daartoe aanleiding geven. Lokale bestuurders hanteren dergelijke voorwaarden als uitgangspunt bij verordeningen en behandeling van bezwaarprocedures. Het is de vraag of de artikelen 19 over wonen en 20 over persoonlijke mobiliteit van het VN verdrag deze lokale regelgeving en voorwaarden nog toestaan. Het is goed mogelijk dat het compensatiebeginsel Wmo niet toereikend is om het verdrag uit te voeren.

Op het terrein van werk en bewustwording, inclusiviteit, toegankelijkheid en onderwijs geeft het verdrag eveneens richtlijnen die gevolgen hebben voor lokaal beleid. Met name door de komende decentralisaties op het gebied van onderwijs, zorg en werk, is het lokale bestuur degene die gehouden is wijzigingen in regelgeving aan te brengen. En dat niet alleen, de wijzigingen hebben ongetwijfeld financiële gevolgen. Er moet meer en wellicht ook 'anders' verstrekt gaan worden. Het heeft gevolgen voor indicatiestelling en werkprocessen. Het heeft gevolgen voor het veronderstelde kennisniveau van ambtenaren en van communicatie met burgers. Toch zou dit geenszins als last moeten worden ervaren. Nederland heeft vaak voorop gelopen als het gaat om gelijkheid en rechtvaardigheid. Het is een mooie kans deze eigenschap op lokaal niveau een nieuwe dimensie te geven.

Wil Verlaan en Neeltje Huvenaars, experts op het gebied van wet- en regelgeving in het sociale domein, beschrijven de invloed van het VN Verdrag op de lokale regelgeving. Zij hebben een eerste keuze gemaakt van artikelen uit het verdrag die op het niveau van de lokale regelgeving relevant zijn. Deze beschrijven ze en vervolgens beschrijven ze de aanpassingen in de lokale regelgeving als gevolg van de ratificatie van het VN Verdrag³.

Relevante artikelen uit het VN Verdrag

De preambule bij het verdrag kent 26 punten van overweging en het verdrag kent 50 artikelen. We hebben zeven overwegingen uit de preambule en elf artikelen uit het verdrag van belang geacht om te behandelen inzake de lokale regelgeving. Dat laat onverlet dat ook andere overwegingen en artikelen van belang zijn. Het is zaak het gehele verdrag te betrekken bij beleid.

Preambule

¹ VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, 13 december 2006

² Het verdrag spreekt van 'handicap', waar wij in ons taalgebruik meer spreken over 'beperking'. In deze notitie worden beide termen gebruikt

³ Voor een volledig overzicht van de artikelen uit het VN Verdrag, zie: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2008/03/18/vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap.html>

Onder e

“erkennend dat het begrip handicap aan verandering onderhevig is en voortvloeit uit de wisselwerking tussen personen met functiebeperkingen en sociale en fysieke drempels die hen belet ten volle, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving,”

Deze overweging geeft aan dat er nog geen sprake is van een gelijke situatie in de landen die het verdrag ondertekenen. Kijkend naar de dagelijkse lokale praktijk kunnen we vaststellen dat ook bij ons nog een slag gemaakt kan worden voor er sprake is van ‘ten volle, effectief en op voet van gelijkheid’ participeren in de samenleving. Een aantal specifieke regelingen zouden plek moeten krijgen in reguliere wetgeving. Daarmee wordt met de nieuwe Participatiewet een aanvang gemaakt.

Onder f

“het belang erkennend van de beginselen en beleidsrichtlijnen, vervat in het Wereldactieplan met betrekking tot personen met een handicap en in de Standaardregels voor het bevorderen van gelijke kansen voor personen met een handicap bij het beïnvloeden van de bevordering, formulering en beoordeling van het beleid, de plannen, programma's en maatregelen op nationaal, regionaal en internationaal niveau teneinde gelijke kansen voor personen met een handicap verder te bevorderen,”

Deze overweging laat zien dat een lokale bestuurder er nog niet is met de kennis van het verdrag alleen. Het verdrag gaat uit van eerder beschreven regels in o.a. het Wereld actieplan en de Standaardregels. In 1996 hebben regeringsleiders afgesproken aanbevelingen op het terrein van jeugd, onderwijs, werk, vrouwenzaken, honger, armoede, seksuele rechten en gezondheid in hun nationale beleid over te nemen. Werkgroepen op die terreinen hebben tussen 1996 en 2002 beleidsuitgangspunten aangedragen en neergelegd in het Wereldactieplan. De Standaardregels zijn bij ons beter bekend als Agenda 22, die gemeenten helpt bij het maken van beleidsplannen voor mensen met een beperking. Het verdrag kan gezien worden als het sluitstuk van deze voorgaande maatregelen.

Onder k

“bezorgd over het feit dat personen met een handicap ondanks deze uiteenlopende instrumenten en initiatieven overal ter wereld nog steeds geconfronteerd worden met obstakels die hun participatie in de samenleving als gelijkwaardige leden belemmeren, alsmede met schendingen van hun mensenrechten,”

In het kader van ‘participatie in de samenleving als gelijkwaardige leden’ hebben vakbonden recent aandacht gevraagd voor het onbetaald werken (meestal benoemd als vrijwilligerswerk). Met behoud van uitkering worden mensen soms langdurig ingezet onder de noemer maatschappelijke tegenprestatie. Vakbonden vragen aandacht voor de ongelijkwaardige behandeling. Tot deze populatie behoren relatief veel mensen met een beperking van structureel functionele aard.

Onder o

“overwegend dat personen met een handicap in de gelegenheid moeten worden gesteld actief betrokken te zijn bij de besluitvormingsprocessen over beleid en programma's, met inbegrip van degenen die hen direct betreffen,”
Het enkele instellen van cliëntenraden is geen garantie dat mensen met een handicap betrokken worden in de besluitvorming. En als dat al zo is, gaat het vrijwel alleen over ‘gehandicaptenzaken’ en niet of minder over ruimtelijke ordening of bestemmingsplannen. “Met inbegrip van degenen die hen direct betreffen” maakt het inspraak- en adviesgebied breed. De cliëntenraden hebben recht daarop geschoold en geïnformeerd te worden.

Onder r

“erkennend dat kinderen met een handicap op voet van gelijkheid met andere kinderen alle mensenrechten en fundamentele vrijheden ten volle moeten kunnen genieten, daarbij in herinnering roepend de toezeggingen die de Staten die partij zijn, bij het Verdrag inzake de rechten van het kind in dat verband hebben gedaan,”

Ook hier weer een verwijzing naar een eerder verdrag. Op lokaal niveau moet men bij deze overweging denken aan het mogelijk maken van inclusief onderwijs en samen naar de scouting, de voetbal kunnen. Ook toegankelijkheid van gebouwen, informatie, diensten en producten, die voornamelijk ten dienste staan van kinderen worden hier bedoeld. Op lokaal niveau betekent het aanpassen van speelvelden en speelterreinen, sportaccommodaties, bibliotheken en culturele instellingen gericht op kinderen.

Onder v

“de noodzaak erkennend van een toegankelijke fysieke, sociale, economische en culturele omgeving, de toegang tot gezondheidszorg, onderwijs en tot informatie en communicatie, teneinde personen met een handicap in staat te stellen alle mensenrechten en fundamentele vrijheden ten volle te genieten,”

Het lijkt weinig ingrijpend om “de noodzaak te erkennen”. Deze overweging is echter de opmaat naar de verdragsartikelen die zelfs voor onze begrippen vergaand kunnen zijn, maar tegelijkertijd recht doen aan het gewicht wat wij mensenrechten toekennen.

Het verdrag

Uit artikel 1, Doelstelling

“Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving.”

Het artikel geeft aan wie personen met een handicap zijn. Met het apart benoemen van mentaal en intellectueel heeft men zowel de psychisch/psychiatrische beperking als de verstandelijke beperking onder het begrip ‘handicap’ geschaard. De verdragslanden zijn verantwoordelijk voor de volledige benutting van mensenrechten en vrijheden op basis van gelijkheid. Het dient bevorderd, beschermd en gewaarborgd te worden.

Uit artikel 2, Begripsomschrijvingen

“redelijke aanpassingen: noodzakelijke en passende wijzigingen, en aanpassingen die geen disproportionele of onevenredige, of onnodige last opleggen, indien zij in een specifiek geval nodig zijn om te waarborgen dat personen met een handicap alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid met anderen kunnen genieten of uitoefenen;”

Opvallend aan dit artikel is dat het geheel geschreven is vanuit de persoon met de handicap. Niet gemeentelijke omstandigheden zijn bepalend, bijvoorbeeld kosten en voorwaarden, maar het kunnen genieten en uitoefenen van mensenrechten en fundamentele vrijheden. Het is de vraag of dit gevolgen heeft voor beperking van verstrekking van vervoersvoorzieningen (gelimiteerd en collectief aanbod) of het vooronderstelde beroep op mantelzorg (familie is beschikbaar maar ongewenst als zorgverlener).

Uit artikel 4, Algemene verplichtingen

Om de doelstelling te realiseren, verplicht Nederland zich

“4.1.a en b

- a. tot het aannemen van alle relevante wetgevende, bestuurlijke en andere maatregelen voor de implementatie van de rechten die in dit Verdrag erkend worden;
- b. tot het nemen van alle relevante maatregelen, met inbegrip van wetgeving, teneinde bestaande wetten, voorschriften, gebruiken en praktijken aan te passen, of af te schaffen die discriminatie vormen van personen met een handicap;

4.1.i

...de training te bevorderen van vakspecialisten en personeel die werken met personen met een handicap, op het gebied van de rechten die in dit Verdrag worden erkend, teneinde de door deze rechten gewaarborgde hulp en diensten beter te kunnen verlenen.

4.3.

bij de ontwikkeling en implementatie van wetgeving en beleid tot uitvoering van dit Verdrag en bij andere besluitvormingsprocessen betreffende aangelegenheden die betrekking hebben op personen met een handicap, nauw overleg te plegen met personen met een handicap, met inbegrip van kinderen met een handicap, en betrekken hen daar via hun representatieve organisaties actief bij.”

Gemeentelijke verordeningen en beleidsregels moeten gescreend worden op overeenstemming met het verdrag. Rechten en fundamentele vrijheden kunnen niet alleen leiden tot aanpassingen van bestaande regelingen, maar ook tot afschaffen van specifieke regelingen, waarvan de inhoud in reguliere wetgeving opgenomen kan worden. Bijvoorbeeld waar het gaat om mobiliteit kan het volledig toegankelijk maken van het openbare vervoer gaan boven het geven van aanspraken op aangepast vervoer. Voor sommige handicaps kan echter individueel aangepast vervoer noodzakelijk zijn. Er moeten naast reguliere regelingen dus wel specifieke regelingen blijven om de gewenste gelijkwaardige maatschappelijke deelname mogelijk te maken.

Het gaat bij de algemene verplichtingen ook om een cultuuromslag bij ambtenaren en zorg- en dienstverleners om te denken in mensenrechten en fundamentele vrijheden.

En tenslotte dienen gemeenten hun burgers met een beperking en hun belangenorganisaties te betrekken bij ontwikkeling en implementatie van wetgeving in het kader van dit verdrag. Het verdrag noemt het “nauw overleg” en het moet op gemeentelijk niveau gezien worden of de huidige overlegstructuren aan deze beschrijving voldoen.

Uit artikel 8, Bevordering van bewustwording

Nederland verplicht zich om:

“onmiddellijke, doeltreffende en passende maatregelen te nemen om binnen de gehele maatschappij, waaronder ook op gezinsniveau, de bewustwording te bevorderen ten aanzien van personen met een handicap. De maatregelen moeten gericht zijn op de eerbiediging van de rechten en waardigheid van personen met een handicap. Stigmatisering, vooroordelen en schadelijke praktijken ten opzichte van personen met een handicap dienen bestreden worden. Bewustwording van capaciteiten en bijdragen van personen met een handicap moeten bevorderd worden. Nederland doet dit door het initiëren en handhaven van effectieve bewustwordingscampagnes. Die campagnes zijn erop gericht om te zorgen dat de samenleving openstaat voor de rechten van personen met een handicap. Het dient een positieve beeldvorming te bevorderen en gericht te zijn op erkenning van vaardigheden, verdiensten en talenten van personen met een handicap. Zowel op het gebied van werk als van onderwijs moet een respectvolle houding ten opzichte van de rechten van personen met een handicap bevorderd worden. Media moeten aangemoedigd worden personen met een handicap te portretteren op een wijze die verenigbaar is met het doel van dit Verdrag. Het organiseren van programma's voor bewustwordingstrainingen met betrekking tot personen met een handicap en de rechten van personen met een handicap dient aangemoedigd te worden.”

Gemeenten en politici maken, om hen moverende redenen, gebruik van termen als 'kwetsbaar, behoeftige en zorgvragenden'. Als het gaat over de komende decentralisaties wordt gesproken over 'Wajongeren en jonggehandicapten'. Een dergelijke veralgemenisering en beoordeling doet geen recht aan de vaardigheden, verdiensten en talenten van mensen met een beperking. Er zijn gerenommeerde geleerden die vanaf hun geboorte gehandicapt zijn, er zijn hoog opgeleide mensen met een handicap en ook vakmensen van allerhande opleidingsniveau met een handicap. Als een handicap/beperking geen gevolgen heeft voor de uitoefening van een beroep, zou er geen sprake moeten zijn van 'arbeidshandicap' (bijvoorbeeld een administratieve kracht, die rolstoelgebonden is).

Niet alleen moeten gemeenten zich inspannen om in de eigen gelederen, in eigen beleid en in communicatie deze positieve beeldvorming zichtbaar, hoorbaar en voelbaar te maken, ook is het hun taak om alle burgers bij dit bewustwordingsproces te betrekken. Het zal niet eenvoudig zijn het bevorderen van bewustwording in verordeningen vast te leggen (zie ook onder 3). Wel kunnen gemeenten in hun subsidiebeleid prioriteit geven aan bewustwordingsprojecten en er zelfs een initiërende rol in spelen.

Uit artikel 9, Toegankelijkheid

“Teneinde personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven en volledig deel te nemen aan alle facetten van het leven, worden passende maatregelen genomen om personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de toegang te garanderen tot de fysieke omgeving, tot vervoer, informatie en communicatie.” Het verdrag bedoelt hier ook de toegang tot informatie- en communicatietechnologieën en –systemen, en tot andere voorzieningen en diensten die openstaan voor, of verleend worden aan het publiek, in zowel stedelijke als landelijke gebieden. Obstakels en barrières dienen geïdentificeerd en bestreden te worden. Het gaat om gebouwen, wegen, vervoer en voorzieningen in gebouwen en daarbuiten, met inbegrip van scholen, huisvesting, medische voorzieningen en werkplekken. Het gaat om elektronische diensten en nooddiensten.

Implementatie van minimumnormen en richtlijnen voor toegankelijkheid moeten ontwikkeld, afgekondigd en gemonitord worden. Er moet gewaarborgd worden dat private instellingen zich rekenschap geven van alle aspecten van toegankelijkheid.

Er moeten passende maatregelen worden genomen om betrokkenen te trainen in kwesties op het gebied van toegankelijkheid. Openbare gebouwen moeten voorzien zijn van bewegwijzering in braille en andere aangepaste leesvormen. Er moeten passende maatregelen worden genomen om hulp en bemiddeling beschikbaar te hebben om toegang tot gebouwen en faciliteiten te faciliteren. Er moet gewerkt worden aan de bevordering van toegang tot nieuwe informatie- en communicatietechnologieën voor mensen met een beperking. Het ontwerp, de ontwikkeling en de distributie van toegankelijke informatie- en communicatietechnologieën moeten in een vroeg stadium bevorderd worden zodat ze tegen minimale kosten toegankelijk worden.

Een aanzienlijke lijst van maatregelen die vooral oplokaal terrein tot actie noopt. Niet alleen moeten overheidsdiensten op alle terreinentoegankelijk zijn, ook andere gebouwen in publieke en private sfeer moeten aan toegankelijkheidseisen voldoen. In de praktijk worden gebouwen geschikt gemaakt voor mensen die rolstoelgebonden zijn of moeilijk ter been.

Minder gebouwen zijn aangepast aan mensen met zintuiglijke beperkingen. Voor de kosten van aangepaste bewegwijzering, instructie, hulp en bemiddeling zullen middelen beschikbaar moeten komen.

Uit artikel 19, Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

“Nederland erkent het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

- a. personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;
- b. personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;
- c. de maatschappijdiensten en –faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.”

In de inleiding geven we een voorbeeld van het gelijke recht op keuzemogelijkheden bij wonen. In het licht van de huidige discussie over bezuinigingen in de zorg en het beëindigen van aanspraken AWBZ en het opnemen van aanspraken in de Wmo, is artikel 19 van belang. Niet alleen moet de keuze bij wonen uitgaan van gelijke rechten, ook de ondersteuning bij het zelfstandig wonen moet toegankelijk zijn. Het recht op persoonlijke assistentie moet beschreven worden: gaat het verder dan persoonlijke verzorging en is de huidige vorm van thuiszorg voldoende? Waar het gaat om de maatschappijdiensten en faciliteiten die beschikbaar moeten zijn in gelijke mate als voor het algemene publiek, is het raadzaam dat de VNG in overleg met de belangenorganisaties van mensen met een beperking een overzicht maakt van de diensten en faciliteiten die het hier betreft. Gaat het hier om voorzieningen als het Centrum Jeugd en Gezin en het Juridisch loket, of gaat het verder dan dat met bijvoorbeeld politie- en gezondheidsdiensten?

Uit artikel 20, Persoonlijke mobiliteit

Nederland neemt “alle effectieve maatregelen om de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid te waarborgen onder meer door:

- a. de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap te faciliteren op de wijze en op het tijdstip van hun keuze en tegen een betaalbare prijs;
- b. de toegang voor personen met een handicap tot hoogwaardige mobiliteitshulpmiddelen, -instrumenten, ondersteunende technologieën en vormen van assistentie en bemiddeling door mensen te faciliteren, onder meer door deze beschikbaar te maken tegen een betaalbare prijs;
- c. personen met een handicap en gespecialiseerd personeel dat met personen met een handicap werkt, training in mobiliteitsvaardigheden te verschaffen;
- d. instellingen die mobiliteitshulpmiddelen, -instrumenten en ondersteunende technologieën produceren, aan te moedigen rekening te houden met alle aspecten van mobiliteit voor personen met een handicap.”

Dit artikel kan gevolgen hebben voor de huidige verstrekking van vervoersvoorzieningen. Op dit moment bepalen de kosten voor gemeenten voornamelijk de uitvoering van wetgeving als de Wmo. Er wordt primaat gelegd bij collectieve voorzieningen, er zijn limieten aan kilometers en er gelden eigen bijdragen en eigen betalingen. Volgens het verdrag zou gefaciliteerd moeten worden op grond van de keuze van belanghebbenden. Dat zou gevolgen kunnen hebben voor het huidige gemeentelijk aanbod van voorzieningen. Waar in de huidige wetsvoorstellen en decentralisaties meer en meer wordt uitgegaan van de inzet van eigen systemen, gaat het verdrag uit van facilitering van ondersteuning en assistentie. Het hoeft niet met elkaar op gespannen voet te staan, maar het recht op persoonlijke mobiliteit moet in verordeningen explicieter worden vastgelegd.

Uit artikel 21, Vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie

In Nederland gaat het voornamelijk om de toegang tot informatie, waar vrijheid van meningsuiting al in wetgeving is vastgelegd. Dit artikel draagt op “personen met een handicap tijdig en zonder extra kosten voor het publiek bedoelde informatie te verschaffen in toegankelijke vormen en technologieën, geschikt voor de verschillende soorten handicaps. Het draagt op het gebruik van gebarentalen, braille, ondersteunende communicatie en alternatieve vormen van communicatie en alle andere toegankelijke middelen, communicatiemogelijkheden en –formats naar keuze van personen met een handicap in officiële contacten te aanvaarden en te faciliteren. Het draagt de overheid op om private instellingen die diensten verlenen aan het publiek, ook via het internet, aan te sporen informatie en diensten ook in voor personen met een handicap toegankelijke en bruikbare vorm te verlenen. En tenslotte geeft het de taak om de massamedia, met inbegrip van informatieverstrekkingen via het internet, aan te moedigen hun diensten toegankelijk te maken voor personen met een handicap, en om het gebruik van gebarentalen te erkennen en te bevorderen.”

Gemeenten moeten niet alleen eigen diensten in staat stellen informatie toegankelijk te maken en te verstrekken. Het gaat er ook om dat gemeenten andere instellingen moet aansporen en aanmoedigen diensten toegankelijk te maken. Dit artikel houdt in dat gemeenten zonedig burgers in gebarentaal te woord moet staan, dan wel mogelijk te maken dat anderen gemeentelijke informatie in gebarentaal kenbaar maken. Bovendien moeten gemeenten weten welke vormen van toegankelijk geschikt zijn voor verschillende soorten handicaps. Nu kunnen de meeste burgers zelf goed aangeven welke vormen voor hen toegankelijk zijn, maar vanuit de gemeentelijke handhavingstaak zal er ook binnen de lokale overheid kennis van de verschillende handicaps aanwezig moeten zijn.

Uit artikel 24, Onderwijs

Nederland "erkent het recht van personen met een handicap op onderwijs. Teneinde dit recht zonder discriminatie en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, waarborgt Nederland een inclusief onderwijssysteem op alle niveaus en voorzieningen voor een leven lang leren en wel met de volgende doelen:

- a. de volledige ontwikkeling van het menselijk potentieel en het gevoel van waardigheid en eigenwaarde en de versterking van de eerbiediging van mensenrechten, fundamentele vrijheden en de menselijke diversiteit;
- b. de optimale ontwikkeling door personen met een handicap van hun persoonlijkheid, talenten en creativiteit, alsmede hun mentale en fysieke mogelijkheden, naar staat van vermogen;
- c. het in staat stellen van personen met een handicap om effectief te participeren in een vrije maatschappij.

Bij de verwezenlijking van dit recht waarborgen we dat:

- a. personen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van het algemene onderwijssysteem, en dat kinderen met een handicap niet op grond van hun handicap worden uitgesloten van gratis en verplicht basisonderwijs of van het voortgezet onderwijs;
- b. personen met een handicap toegang hebben tot inclusief, hoogwaardig en gratis basisonderwijs en tot voortgezet onderwijs en wel op basis van gelijkheid met anderen in de gemeenschap waarin zij leven;
- c. redelijke aanpassingen worden verschaft naar gelang de behoefte van de persoon in kwestie;
- d. personen met een handicap, binnen het algemene onderwijssysteem, de ondersteuning ontvangen die zij nodig hebben om effectieve deelname aan het onderwijs te faciliteren;
- e. doeltreffende, op het individu toegesneden, ondersteunende maatregelen worden genomen in omgevingen waarin de cognitieve en sociale ontwikkeling wordt geoptimaliseerd, overeenkomstig het doel van onderwijs waarbij niemand wordt uitgesloten.

We stellen personen met een handicap in staat praktische en sociale vaardigheden op te doen, teneinde hun volledige deelname aan het onderwijs en als leden van de gemeenschap op voet van gelijkheid te faciliteren. Daartoe nemen we passende maatregelen, waaronder:

- a. het faciliteren van het leren van braille, alternatieve schrijfwijzen, het gebruik van ondersteunende en alternatieve communicatiemethoden, -middelen en -vormen, alsmede het opdoen van vaardigheden op het gebied van oriëntatie en mobiliteit en het faciliteren van ondersteuning en begeleiding door lotgenoten;
- b. het leren van gebarentaal faciliteren en de taalkundige identiteit van de gemeenschap van doven bevorderen;
- c. waarborgen dat het onderwijs voor personen, en in het bijzonder voor kinderen, die blind, doof of doofblind zijn, plaatsvindt in de talen en met de communicatiemethoden en -middelen die het meest geschikt zijn voor de desbetreffende persoon en in een omgeving waarin hun cognitieve en sociale ontwikkeling worden geoptimaliseerd.

Teneinde te helpen waarborgen dat dit recht verwezenlijkt kan worden, nemen we passende maatregelen om leerkrachten aan te stellen, met inbegrip van leerkrachten met een handicap, die zijn opgeleid voor gebarentaal en/of braille, en leidinggevend en medewerkers op te leiden die op alle niveaus van het onderwijs werkzaam zijn. Bij deze opleiding moeten de studenten worden getraind in het omgaan met personen met een handicap en het gebruik van de desbetreffende ondersteunende communicatie en andere methoden, middelen en vormen van en voor communicatie, onderwijstechnieken en materialen om personen met een handicap te ondersteunen.

We waarborgen dat personen met een handicap, zonder discriminatie en op voet van gelijkheid met anderen, toegang verkrijgen tot algemeen universitair en hoger beroepsonderwijs, beroepsonderwijs, volwasseneneducatie en een leven lang leren. Daartoe waarborgen we dat redelijke aanpassingen worden verschaft aan personen met een handicap."

Passend onderwijs, zoals in de recente wetsvoorstellen beschreven komt een heel eind in de richting van dit verdrag. Maar niet helemaal. Passend onderwijs is niet hetzelfde als inclusief onderwijs. Bij passend onderwijs wordt geijverd voor het zo goed mogelijk inpassen van specifieke behoeften in reguliere onderwijssituaties. Samenwerkingsverbanden van scholen mogen daartoe bijvoorbeeld alle leerlingen in een rolstoel naar één school sturen en alle leerlingen met autisme naar een andere school. Bij inclusief onderwijs is de vraag van de leerling en zijn ouders bepalend. In landen waar inclusief onderwijs verder gevorderd is, zien we dat ook fysiek wordt gestreefd naar inclusiviteit. Als de beperking het noodzakelijk maakt om in klassen met kinderen van gelijke beperking of niveau onderwijs te genieten, dan toch worden die klassen op dezelfde locatie gesitueerd als het reguliere onderwijs.

Het verdrag geeft in dit artikel ook een zeer basale eis: het schoolgebouw moet toegankelijk zijn. In de huidige wetgeving is de onderwijsinstelling verantwoordelijk voor aanpassingen aan en in het schoolgebouw. De overheid houdt in de

subsidiering rekening met deze kosten. Bij her- of nieuwbouw gelden regels uit het Bouwbesluit om de toegankelijkheid optimaal te maken. De meeste scholen kunnen of willen onder de huidige regelgeving geen extra kosten voor aanpassingen maken. Zij moeten wel zorgen dat iemand onderwijs kan volgen. Hoe ver dat gaat, geeft jurisprudentie aan: een school hoefde geen aanpassingen te plegen om het natuurkundelokaal op de eerste verdieping toegankelijk te maken. Voldoende was dat de leerling die rolstoelgebonden was, leerstof kreeg aangeboden op de begane grond. Deze uitspraak zal onder dit verdrag niet in stand kunnen blijven.

Het verdrag gaat ervan uit dat ieder zich geheel kan ontwikkelen en zelfs van een leven lang leren. In onze voorzieningen gaan we nogal eens uit van een minimum aanbod: de kortste weg naar werk. Opleidingen zijn arbeidsmarktgericht. Zodra een kwalificatie is behaald, kan men naar de arbeidsmarkt. Als er sprake is van voldoende arbeidsvermogen kan ondersteuning en begeleiding vervallen. Er is meestal geen sprake van ruimere vormen van loopbaanontwikkeling, waarbij na middelbare opleidingen nog voorzieningen beschikbaar worden gesteld om hoger of universitair onderwijs te volgen. Het is de vraag of, op grond van dit verdrag, burgers met een beperking aanspraak kunnen maken op voorzieningen om hun hele potentieel te benutten.

Bijzonder in de passende maatregelen is ook dat dit verdrag begeleiding en ondersteuning door lotgenoten expliciet benoemt. Inzet van ervaringsdeskundigen is 'bij ons' geen noviteit, maar ook geen vanzelfsprekendheid. Soms wordt lokaal subsidie verstrekt voor activiteiten als huiskamerbijeenkomsten. In het verdrag gaat het verder, er wordt over facilitering van begeleiding en ondersteuning gesproken. Op lokaal niveau zullen hiervoor middelen moeten worden ingezet.

Uit artikel 27, Werk en werkgelegenheid

Nederland "erkent het recht van personen met een handicap op werk, op voet van gelijkheid met anderen. Dit omvat het recht op de mogelijkheid in het levensonderhoud te voorzien door middel van in vrijheid gekozen of aanvaard werk op een arbeidsmarkt en in een werkomgeving die open zijn, waarbij niemand wordt uitgesloten, en die toegankelijk zijn voor personen met een handicap. We waarborgen en bevorderen de verwezenlijking van het recht op werk, met inbegrip van personen die gehandicapt raken tijdens de uitoefening van hun functie, door het nemen van passende maatregelen, onder meer door middel van wetgeving, teneinde onder andere:

- a. discriminatie op grond van handicap te verbieden met betrekking tot alle aangelegenheden betreffende alle vormen van werkgelegenheid, waaronder voorwaarden voor de werving, aanstelling en indiensttreding, voortzetting van het dienstverband, carrièremogelijkheden en een veilige en gezonde werkomgeving;
- b. het recht van personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen te beschermen op rechtvaardige en gunstige arbeidsomstandigheden, met inbegrip van gelijke kansen en gelijke beloning voor werk van gelijke waarde, een veilige en gezonde werkomgeving, waaronder bescherming tegen intimidatie, alsmede de mogelijkheid tot rechtsherstel bij grieven;
- c. te waarborgen dat personen met een handicap hun arbeids- en vakbondsrechten op voet van gelijkheid met anderen kunnen uitoefenen;
- d. personen met een handicap in staat te stellen effectieve toegang te krijgen tot technische en algemene beroepskeuzevoorlichtingsprogramma's, arbeidsbemiddeling, beroepsonderwijs en vervolgoedingen;
- e. de kans op werk en carrièremogelijkheden voor personen met een handicap op de arbeidsmarkt te bevorderen, alsmede hen te ondersteunen bij het vinden, verwerven en behouden van werk, dan wel de terugkeer naar werk;
- f. de kansen te bevorderen om te werken als zelfstandige, op het ondernemerschap, het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden en een eigen bedrijf te beginnen;
- g. personen met een handicap in dienst te nemen in de publieke sector;
- h. de werkgelegenheid voor personen met een handicap in de private sector te bevorderen door middel van passend beleid en passende maatregelen, waaronder voorkeursbeleid, aanmoedigingspremies en andere maatregelen;
- i. te waarborgen dat op de werkplek wordt voorzien in redelijke aanpassingen voor personen met een handicap;
- j. te bevorderen dat personen met een handicap werkervaring kunnen opdoen op de vrije arbeidsmarkt;
- k. de beroepsmatige en professionele re-integratie van en programma's ten behoeve van het behoud van hun baan en terugkeer naar werk voor personen met een handicap te bevorderen.

We waarborgen dat personen met een handicap niet in slavernij worden gehouden of anderszins worden gedwongen tot het verrichten van arbeid en op voet van gelijkheid met anderen worden beschermd tegen gedwongen of verplichte arbeid.

Uitvoering geven aan het verdrag zit hier ook weer in de nuances. In Nederland zijn recht op werk en gelijke behandeling in wetgeving vastgelegd. In de dagelijkse uitvoeringspraktijk komen we echter zaken tegen die op gespannen voet staan met het verdrag. Zo stelt het verdrag dat werk in vrijheid moet worden gekozen, waar in re-integratietrajecten gesanctioneerd kan worden op weigering van aanbod.

De huidige vorm van beloning door loondispensatie kan op gespannen voet staan met de voorwaarde dat er gelijke beloning moet zijn voor werk van gelijke waarde. Loonkostensubsidie waarbij de werkgever gecompenseerd wordt voor de lagere loonwaarde van zijn werknemer komt dichterbij de uitgangspunten van dit verdrag dan de methodiek van

dispensatie waarbij de werknemer slechts betaald wordt naar zijn prestatie. Loonaanvulling brengt hem meestentijds niet op het niveau van vergelijkbare collega's.

Het verdrag vraagt om ondersteuning bij het vinden, verwerven en behouden en van werk. Een herkenbare voorwaarde, maar 'bij ons' in regelgeving gelimiteerd. Zo kunnen mensen met een indicatie Wsw langdurig zonder arbeidsondersteuning op een wachtlijst staan voor zij voor arbeidsondersteuning in aanmerking komen. Of worden mensen met een beperking, op grond van het feit dat zij onder het regime van de Werkloosheidswet vallen, niet ondersteund bij het vinden van nieuw werk.

Dit verdrag beoordeelt het voorgestelde quotum in de Participatiewet positief. Er wordt juist aangedrongen op voorkeursbeleid en aanmoedigingspremies. Minder goed zal het gaan met de voorwaarde dat we mensen met een beperking niet ongelimiteerd mogen laten werken met behoud van de uitkering. Op lokaal niveau worden uitkeringsgerechtigden soms, in het kader van een traject naar regulier werk, lange tijd en voor volle werkweken ingezet bij onbetaald werk. Vakbonden en media besteden daar recent veel aandacht aan. Het ligt in de rede dat dit verdrag vraagt om regelingen voor werkervaringsplekken, WorkFirstprojecten, vormen van sociale activering en tegenprestatie te herbezielen en nauwkeuriger vast te leggen wat de rechten van betrokkenen daarbij zijn.

Uit artikel 30, Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport

Nederland "erkent het recht van personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan het culturele leven en neemt alle passende maatregelen om te waarborgen dat personen met een handicap:

- a. toegang hebben tot cultuuruitingen in toegankelijke vorm
- b. toegang hebben tot televisieprogramma's, films, theaters en andere culturele activiteiten in toegankelijke vorm
- c. toegang hebben tot plaatsen voor culturele uitvoeringen of diensten, zoals theaters, musea, bioscopen, bibliotheken en dienstverlening op het gebied van toerisme en zo veel mogelijk toegang tot monumenten en plaatsen van nationaal cultureel belang."

Nederland "neemt alle passende maatregelen om personen met een handicap kans te bieden hun creatieve, artistieke en intellectuele potentieel te ontwikkelen en gebruiken, niet alleen ten eigen bate maar ook ter verrijking van de maatschappij.

Personen met een handicap hebben op voet van gelijkheid met anderen recht op erkenning en ondersteuning van hun specifieke culturele en taalkundige identiteit, met inbegrip van gebarentalen en de dovencultuur.

Teneinde personen met een handicap in staat te stellen op voet van gelijkheid met anderen deel te nemen aan recreatie, vrijetijdsbesteding en sportactiviteiten, nemen we passende maatregelen om:

- deelname van personen met een handicap aan algemene sportactiviteiten op alle niveaus zo veel mogelijk aan te moedigen en te bevorderen
- te waarborgen dat personen met een handicap de kans krijgen handicapspecifieke sport- en recreatieactiviteiten te organiseren, ontwikkelen en daaraan deel te nemen en daartoe te bevorderen dat hen op voet van gelijkheid met anderen passende instructie, training en middelen worden verschaft
- te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot sport-, recreatie- en toeristische locaties
- te kunnen waarborgen dat kinderen met een handicap op voet van gelijkheid met andere kinderen kunnen deelnemen aan spel-, recreatie-, vrije tijds- en sportactiviteiten met inbegrip van activiteiten in schoolverband
- te waarborgen dat personen met een handicap toegang hebben tot diensten van degenen die betrokken zijn bij de organisatie van recreatie-, toeristische-, vrije tijds- en sportactiviteiten."

Ook hier is bijzonder dat gemeenten een taak hebben in het waarborgen op lokaal niveau van deelname aan allerlei activiteiten. Het gaat niet alleen om fysieke toegankelijkheid, maar ook om het waarborgen van rechten op voet van gelijkheid met anderen. Niet alleen moeten plaatsen toegankelijk zijn voor kinderen en volwassenen met fysieke problematiek, maar ook moet er sprake zijn van passende instructie en training bij actieve deelname aan bijvoorbeeld sport en het verstrekken van middelen tot deelname. Op gemeentelijk niveau moet gekeken worden welke gevolgen dit artikel heeft voor het huidige beleid. Vooral waar het gaat om het aanmoedigen van private partijen om mensen met een beperking dezelfde mogelijkheden te bieden en informatie daarover toegankelijk te maken.

Aanpassing lokale regelgeving

Uitvoering van het verdrag zal op landelijk niveau nauwelijks vragen om ingrijpende wetswijzigingen. Op gemeentelijk niveau zal het verdrag wel moeten leiden tot wijziging van regelgeving en wellicht nieuwe verordeningen. Het gaat daarbij om verordeningen, beleidsregels en uitvoeringsregels.

In de volgorde van de verdragsartikelen uit de vorige paragraaf, zullen we aangeven waar nieuwe of gewijzigde regelgeving gewenst is. Het is evident dat gemeenten het gehele verdrag moeten beoordelen op noodzakelijkheid van gewijzigde of nieuwe regelgeving. Deze suggesties vormen een eerste aanzet.

Naar aanleiding van artikel 1, Doelstelling

zullen alle lokale regelingen gescreend moeten worden op toepassing van het verdrag. Zijn er verordeningen waar, ook onbedoeld, mensen worden buitengesloten van de mogelijkheid om op voet van gelijkheid te participeren.

Naar aanleiding van artikel 2, Begripsomschrijvingen

zullen gemeentelijke regelingen en verordeningen bezien moeten worden op de invulling van het begrip "redelijke aanpassingen". Zo zou het kunnen dat de begrippen uit de Verordening Maatschappelijke Ondersteuning, de Verordening behandeling bezwaarschriften inzake sociale wetgeving en regelingen, de Verordening ruimte- en inrichtingseisen peuterspeelzalen en de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs, niet toereikend zijn om het verdrag uit te voeren.

Naar aanleiding van artikel 4, Algemene verplichtingen

zal bezien moeten worden of huidige specifieke regelingen opgenomen moeten worden in algemene regelingen. Er zullen altijd handicapspecifieke zaken blijven die in aparte verordeningen moeten worden vastgelegd. Zo kan recht op vervoer worden opgenomen in de reguliere regelgeving van recht op openbaar vervoer en de aanpassingen die daarbij geboden zijn. Maar daarnaast zullen er rechten moeten zijn op aangepaste vervoersvoorzieningen. De beschikbaarheid en de keuze voor de vorm waarin behoren daarin, conform het gestelde in het verdrag te worden vastgelegd.

Artikel 4 geeft aanleiding op gemeentelijk niveau nog eens goed te kijken naar het recht op cliëntenparticipatie. Waar huidige wetgeving de mogelijkheid biedt deze vorm van participatie af te doen met klanttevredenheidsonderzoek, lijkt het verdrag dat onvoldoende te vinden. Cliëntenraden/adviesorganen die nu door gemeente niet tijdig worden betrokken bij beleidsontwikkeling kunnen op grond van dit verdrag duidelijke eisen daaraan stellen. Het verdient aanbeveling de verordeningen over cliëntenparticipatie niet alleen te bezien op uitvoering van dit verdrag, maar ook de uitvoering van bestaande verordeningen met de cliëntenraden/adviesraden te evalueren.

Naar aanleiding van artikel 8, Bevordering van bewustwording

is het raadzaam een aparte verordening te overwegen om aanspraken op maatregelen ter eerbiediging van rechten vast te leggen. Het is niet ingewikkeld om de aanspraak vast te leggen om stigmatisering te bestrijden. Ingewikkelder ligt het met de taak om bewustwordingscampagnes te initiëren en de handhaven. Als het in bestaande verordeningen moet worden verankerd, betekent het dat er een groot aantal verordeningen zouden moeten worden aangepast. Om er enkele te noemen:

- Inspraakverordening
- Cliëntenraadverordening
- Verordening inburgering
- Verordening inrichting anti discriminatievoorziening
- Verordening Maatschappelijke ondersteuning
- Verordening lokaal onderwijsbeleid
- Verordening re-integratie

Naar aanleiding van artikel 9, Toegankelijkheid

zijn er een behoorlijk aantal beleidsregels, besluiten en verordeningen die om aanpassing vragen. Het gaat hier om zowel fysieke als communicatieve toegankelijkheid. De rechten uit het verdrag kunnen in een aparte Verordening Toegankelijkheid worden opgenomen. In ieder geval moeten de volgende verordeningen worden aangepast op de fysieke toegankelijkheidseisen:

- Algemene Plaatselijke Verordening Inspraakverordening
- Parkeerverordening
- Verordening inzake vrijstelling betaald parkeren voor gehandicapten
- Verordening leerlingenvervoer

- Verordening gemeentelijke verkiezingen

Naar aanleiding van artikel 19, Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

zullen verordeningen op het gebied van wonen, participatie en zorg moeten worden aangepast. De rechten uit het verdrag overstijgen, vooral op het gebied van vrije keuze en 'voet van gelijkheid', de huidige verstrekkingen op de genoemde gebieden. Het gaat hier over o.a.:

- Verordening maatschappelijke ondersteuning
- Verordening behandeling bezwaarschriften inzake sociale zekerheid
- Verordening bijdragen verhuis- en inrichtingskosten aan huurders bij sloop, woningverbetering en groot onderhoud

Naar aanleiding van artikel 20, Persoonlijke mobiliteit

zullen de huidige verordeningen bezien moeten worden op de verdragsvoorwaarden. Op dit moment zijn limieten en begrenzingsen aan facilitering in de betreffende verordeningen opgenomen en is de gelijke keuze veelal niet genoemd. Het verdrag vraagt om wijziging van de:

- Verordening maatschappelijke ondersteuning
- Parkeerverordening
- Verordening inzake vrijstelling betaald parkeren voor gehandicapten
- Verordening parkeerbelasting
- Verordening leerlingenvervoer
- Verordening re-integratie

Naar aanleiding van artikel 21, Vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie

is het raadzaam de complexe materie van gelijke rechten op informatie apart in een verordening vast te leggen (zie ook bij artikel 9). Het verdrag legt gemeenten op ook private partijen op te dragen gelijke toegang tot informatie mogelijk te maken. Daartoe zouden gemeenten beleidsregels vast kunnen stellen.

Als de gemeente ervoor kiest het gestelde in dit artikel in aparte verordeningen en beleidsregels vast te leggen, moet erop worden gelet dat dit in zowel de reguliere verordeningen als de specifieke beleidsregels gebeurt.

Naar aanleiding van artikel 24, Onderwijs

Niet in alle gevallen het onderwijs betreffende is de gemeente partij. Als het echter gaat om toegankelijkheid en gelijke rechten moeten in ieder geval de volgende verordeningen op verdragsvoorwaarden moeten worden bekeken:

- Verordening kinderopvang/voorschoolse activiteiten
- Verordening leerlingenvervoer
- Verordening overleg lokaal onderwijsbeleid
- Verordening ruimte- en inrichtingseisen peuterspeelzaal/voorschoolse activiteiten
- Verordening subsidiëring schoolzwemmen
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs

Naar aanleiding van artikel 27, Werk en werkgelegenheid

moeten regels gesteld worden die tegemoetkomen aan de verdragseisen met betrekking tot gelijke beloning, ondersteuning naar werk (ook voor niet uitkeringsgerechtigden!), geen gedwongen of verplichte arbeid, arbeidsmogelijkheden op voet van gelijkheid en in vrijheid gekozen arbeid. In ieder geval zal de Verordening Re-integratie moeten worden aangepast. Maar ook de verordeningen op het gebied van anti discriminatie, toeslagen en verlagingen WWB en sancties bij arbeidstrajecten, zullen op het verdrag moeten worden bekeken en aangepast.

Naar aanleiding van artikel 30, Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport, zijn de eisen aan toegankelijkheid natuurlijk aan de orde. Maar ook de specifieke positie van kinderen moeten in lokale regelgeving terug te vinden zijn bij o.a. de Verordening speelterreinen en sportaccommodaties. Het recht op instructie en training bij activiteiten moet opgenomen worden in de Verordening Maatschappelijke ondersteuning. Dit verdragsartikel geeft de overheid een taak in het aansturen van private partijen om de deelname mogelijk te maken. Hiervoor kan de gemeente een apart besluit nemen of het opnemen in beleidsregels (zie ook artikel 21).

Naast de hierboven genoemde verordeningen zijn er op het gebied van inburgering, afvalstoffenheffing, ambtelijke bijstand van raadsleden, toeristenbeleid en –belasting, de gemeentelijke basisadministratie en bestemmingsplannen, verordeningen, besluiten en beleidsregels die niet aangepast zijn op de regels uit dit verdrag. Daarom is het noodzakelijk dat alle gemeentelijke regelingen bij de implementatie van dit verdrag worden betrokken.

Hoe lokaler, hoe inclusiever

De meeste wetgeving die door gemeente wordt uitgevoerd is landelijk vastgestelde raamwetgeving. Zo geeft de Wet maatschappelijke ondersteuning een compensatieplicht. Het is echter de gemeente die met lagere regelgeving, in de vorm van verordeningen en uitvoeringsregelingen aanspraken, rechten en plichten vastlegt. Hetzelfde is aan de orde met de Wet Werk en bijstand, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers/zelfstandigen, met de Wet sociale werkvoorziening en met onderwijs- en zorgwetgeving die gedecentraliseerd is/wordt. De financiering en de aanspraken liggen in landelijke wetgeving vast, de uitvoering wordt in decentrale uitvoeringsregelingen vorm gegeven. Er zal in deze landelijk vastgestelde wetten marginaal iets moeten worden gewijzigd vanwege dit verdrag. De wijzigingen liggen voornamelijk in de sfeer van definities, van gestelde voorwaarde en de vrije en gelijkwaardige keuze van personen met een beperking. Het is de vraag of de vrijheid te kiezen in bijvoorbeeld arbeids- en arbeidsongeschiktheidswetgeving al in de huidige wetgeving tot uitdrukking komt. Overigens zal ook op dat gebied veelal volstaan kunnen worden met aanpassing van de uitvoeringsregels. De Wet Gelijke Behandeling zal ingrijpender moeten worden aangepast aan het brede terrein wat dit verdrag beslaat.

Provinciale regelgeving

Uit 'Hoe lokaler, hoe inclusiever' blijkt dat op het gebied van wonen, werken, vrije tijd en toegankelijkheid, de gemeentelijke regelgeving het meest relevant is voor het VN verdrag. Het VN verdrag stelt ook regels aan landelijke en provinciale wetgeving, met als basis dat alle wet- en regelgeving toegankelijk moet zijn. Voor burgers met een visuele of auditieve beperking moeten aangepaste versies van wet- en regelgeving beschikbaar zijn. Voor alle zaken waarover burgers in zijn algemeenheid kunnen beschikken, moeten ook 'burgers met een handicap' kunnen beschikken. Provincies moeten, om het VN verdrag te volgen hun verordeningen, beleidsregels en uitvoeringsregels toegankelijk maken en inhoudelijk aanpassen aan de vereisten.

Naast toegankelijkheid in de zin van 'kennis nemen van' zullen op provinciaal niveau beleidsregels en verordening ook inhoudelijk moeten worden gezien op strijdigheid met het verdrag. De provincie kent regelgeving op het gebied van ruimtelijke ordening, milieu, waterschappen, omgevingsbeleid, wonen, kleine stedenbeleid, sport, welzijn en cultuur.

De doelstelling van het verdrag (artikel 1) kan voor provinciale regelgeving aanpassing van de huidige verordeningen, beleidsregels en uitvoeringsregels betekenen:

"Personen met een handicap omvat personen met langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving."

Mensen met een beperking moeten volledig, effectief en op voet van gelijkheid kunnen participeren in de samenleving. Op dit moment hebben provincies verordeningen waar het gaat om specifieke zaken als aangepast sporten of aanpassingen in het openbaar vervoer. Minder gebruikelijk is het om alle regelgeving te bezien op volledig, effectief en gelijkwaardig gebruik door mensen met een beperking.

Elke provincie heeft Provinciale ruimtelijke verordeningen en Verordeningen voor Welzijn, Zorg en Cultuur. Tot nu toe is daarin niet overal expliciet meegenomen dat er moet worden voldaan aan toegankelijkheid en vrije gelijkwaardige keuze. Het is een goed begin deze verordeningen te bekijken in het licht van het verdrag. Daarnaast kent elke provincie eigen verordeningen op diverse onderwerpen. Het blijft voor elke provincie zaak het gehele bestand van regelingen nauwkeurig te screenen op mogelijke 'botsingen' met het verdrag.

Provinciale regelgeving: naar aanleiding van de artikelen

Op het gebied van **jeugd en jeugdzorg** zijn er verordeningen en beleidsregels, o.a.

- Regels subsidieverstrekking jeugd
- Subsidieverordening jeugdzorg

Waar het gaat om algemene regels de jeugd betreffende, is het van belang te kijken of ook kinderen met een beperking kunnen participeren. Waar het gaat om jeugdzorg is het van belang te kijken of er wordt uitgegaan van gelijkwaardigheid van bijvoorbeeld de inbreng van ouders.

De artikelen 8, 24 en 30 van het verdrag geven relevante regels (8 bevordering bewustwording, ook op gezinsniveau, 24 recht op inclusief onderwijs, 30 recht op deelname aan culturele en recreatieve activiteiten). Artikel 4 geeft algemene verplichtingen. Artikel 9 en 21 zijn van belang waar het gaat om toegankelijkheid en recht op informatie.

Op het gebied van **welzijn** zijn er verordeningen en beleidsregels, onder andere:

- Regels subsidieverstrekking leefbaarheid en gemeenschapsvoorzieningen
- Regels subsidieverstrekking sociaal profiel
- Verordening voor Welzijn, Zorg en Cultuur
- Subsidieregeling sociaal beleid
- Regels subsidieverstrekking bibliotheekwerk

Ook hier zijn de artikelen als onder 'jeugd en jeugdzorg' relevant.

Waar het gaat om artikel 8, is het van belang dat de provincie maatschappelijke organisaties en lagere overheden stimuleert bewustwording te bevorderen. Waar het gaat om artikel 30 kan de provincie door voorwaarden in subsidieverstrekking zorgen dat er altijd specifieke aandacht is voor de inclusiviteit van gesubsidieerde activiteiten.

Op het gebied van **sport** zijn er verordeningen en beleidsregels, o.a.

- Regels subsidieverstrekking sport
- Verordening sport
- Accommodatieverordening sport

Bij sport gaat het naast al genoemde artikelen ook over fysieke toegankelijkheid, toegankelijkheid van trainingsmethoden en kennis bij begeleiders en trainers.

Dat is terug te vinden in o.a. artikel 9 over Toegankelijkheid. Ook de bepalingen onder artikel 19. Sub c zijn van belang (waarborgen dat de maatschappijdiensten en –faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften). Vooral bij subsidie aan sportorganisaties of aan gemeenten ten behoeve van sportorganisaties, ligt er nu een verantwoordelijkheid bij de provincie de bepalingen uit het verdrag kenbaar te maken.

Op het gebied van **wonen** zijn er verordeningen en beleidsregels, o.a.

- Regels subsidieverstrekking procesondersteuning Impulsplan Wonen
- Subsidieregels isolatie woningen
- Regels milieueisen woningbouw

Bij wonen gaat het naast de al genoemde artikelen voornamelijk over artikel 19, zelfstandigwonen en deel uitmaken van de maatschappij. De tekst van dit artikel luidt:

“Nederland erkent het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

- a. personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;*
- b. personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;*
- c. de maatschappijdiensten en –faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.”*

Vooral sub a. geeft aan dat in bouwplannen, bestemmingsplannen en bouwvoorschriften opgenomen dient te worden dat woningen en woonomgeving te allen tijde beschikbaar en bereikbaar moeten zijn voor mensen met een beperking.

Op het gebied van **vervoer en verkeer** zijn er verordeningen en beleidsregels, o.a.

- Subsidieregels verkeer en vervoer
- Verordening provinciale commissie verkeer- en vervoerberaad
- Verordening mobiliteitsfonds
- Verordening milieueisen openbaar vervoer
- Verordening inrichting en onderhoud provinciale wegen

Naast alle al genoemde artikelen vraagt artikel 20 over Persoonlijke mobiliteit de aandacht:

Nederland neemt "alle effectieve maatregelen om de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid te waarborgen onder meer door:

a. de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap te faciliteren op de wijze en op het tijdstip van hun keuze en tegen een betaalbare prijs;

b. de toegang voor personen met een handicap tot hoogwaardige mobiliteitshulpmiddelen, -instrumenten, ondersteunende technologieën en vormen van assistentie en bemiddeling door mensen te faciliteren, onder meer door deze beschikbaar te maken tegen een betaalbare prijs;

c. personen met een handicap en gespecialiseerd personeel dat met personen met een handicap werkt, training in mobiliteitsvaardigheden te verschaffen;

d. instellingen die mobiliteitshulpmiddelen, -instrumenten en ondersteunende technologieën produceren, aan te moedigen rekening te houden met alle aspecten van mobiliteit voor personen met een handicap. "

Vooraf de betaalbaarheid van het vervoer, de toegang tot hoogwaardige mobiliteitshulpmiddelen en de training van gespecialiseerd personeel vraagt om actie op provinciaal niveau.

De verwachting is dat de daadwerkelijke aanpassing van beleidsregels, verordeningen en uitvoeringsregels marginaal kan zijn. Immers veel regelgeving gaat uit van een reguliere situatie waar alle burgers dezelfde rechten en plichten hebben. Toch kan er niet achterover worden geleund. Het is zaak dat op alle terreinen waar provincies taken en verantwoordelijkheden hebben, nauwlettend wordt onderzocht of er aanpassingen noodzakelijk zijn.

Tenslotte

"De Nederlander wordt geacht de wet te kennen" is een veel gehoorde uitspraak. Het betekent in het kader van dit verdrag dat alle wetten en regelingen toegankelijk moeten zijn voor mensen met een beperking. De meeste (raam)wetten zijn in braille of in gesproken vorm te verkrijgen. Waar het gaat om toelichtingen bij wet- en regelgeving geldt dit nog niet. Daarmee hoeft gelukkig niet gewacht te worden tot het verdrag is geratificeerd. Daarmee kan nu al aan de slag worden gegaan.